

Finanční arbitr

Legerova 1581/69, 110 00 Praha 1 – Nové Město

Tel. 257 042 094, e-mail: arbitr@finarbitr.cz

www.finarbitr.cz

Evidenční číslo:

FA/211/2014

Registrační číslo (uvádějte vždy
v korespondenci):

54/SU/2013

Nález

Finanční arbitr příslušný k rozhodování sporů podle § 1 zákona č. 229/2002 Sb., o finančním arbitrovi, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o finančním arbitrovi“), rozhodl v řízení zahájeném dne 22. 1. 2013 podle § 8 zákona o finančním arbitrovi na návrh ■ (dále jen „Navrhovatel“), proti společnosti Česká spořitelna, a. s., IČO 452 44 782, se sídlem Praha 4, Olbrachtova 1929/62, PSČ 140 00, zapsané v obchodním rejstříku vedeném u Městského soudu v Praze, oddíl B, vložka 1171, (dále jen „Instituce“), vedeném podle § 24 zákona o finančním arbitrovi podle tohoto zákona s přiměřeným použitím zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „správní řád“), o zaplacení 4 704,00 Kč a určení neplatnosti smluvního ujednání o poplatku za vedení a správu úvěrového účtu, takto:

Návrh se podle ustanovení § 15 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi zamítá.

O d ů v o d n ě n í :

1. Předmět řízení před finančním arbitrem a zkoumání podmínek řízení

Navrhovatel se v řízení domáhá po Instituci zaplacení částky 4 704,00 Kč z titulu vydání bezdůvodného obohacení, které Instituce získala na úkor Navrhovatele v důsledku neplatného smluvního ujednání o ceně *[z]a správu a vedení Úvěrového účtu ve výši Kč 49,00 za každý započatý kalendářní měsíc* (dále jen „Cena za správu a vedení Úvěrového účtu“).

Finanční arbitr při zkoumání podmínek řízení zjistil, že Navrhovatel uzavřel s Institucí dne 16. 9. 2008 smlouvu o úvěru č. ■, na základě které se Instituce zavázala za sjednaných podmínek a dohodnutým způsobem poskytnout Navrhovateli peněžní prostředky ve výši 100 000,00 Kč (dále jen „Úvěr č.1“) a vést úvěrový účet č. ■ (dále jen „Úvěrový účet č.1“); Navrhovatel se oproti tomu zavázal Úvěr Instituci ve sjednané době a dohodnutým způsobem vrátit společně s úroky a dále se zavázal k úhradě cen za služby poskytované Institucí v souvislosti s poskytnutím Úvěru, včetně Ceny za správu a vedení Úvěrového účtu (dále jen „Smlouva o úvěru č.1“).

Dále Navrhovatel uzavřel s Institucí dne 14. 1. 2009 smlouvu o úvěru č. ■, na základě které se Instituce zavázala za sjednaných podmínek a dohodnutým způsobem poskytnout Navrhovateli peněžní prostředky ve výši 50 000,00 Kč (dále jen „Úvěr č.2“ a společně s Úvěrem č.1 jako „Úvěr“) a vést úvěrový účet č. ■ (dále jen „Úvěrový účet č.2“ a společně s Úvěrovým účtem č.1

jako „Úvěrový účet“); Navrhovatel se oproti tomu zavázal Úvěr Instituci ve sjednané době a dohodnutým způsobem vrátit společně s úroky a dále se zavázal k úhradě cen za služby poskytované Institucí v souvislosti s poskytnutím Úvěru, včetně Ceny za správu a vedení Úvěrového účtu (dále jen „Smlouva o úvěru č.2“ a společně se Smlouvou o úvěru č.1 jako „Smlouva o úvěru“).

Ze shromážděných podkladů finanční arbitr nezjistil, že by Navrhovatel v předmětných smluvních vztazích s Institucí vystupoval jako fyzická osoba, která jedná v rámci své podnikatelské činnosti nebo v rámci samostatného výkonu svého povolání. Finanční arbitr považuje Navrhovatele za spotřebitele ve smyslu ustanovení § 3 odst. 3 zákona o finančním arbitrovi.

Instituce je bankou podle zákona č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů, a mezi její hlavní činnosti patří podle § 1 odst. 1 písm. b) tohoto zákona poskytování úvěrů. Instituce je oprávněna k výkonu této činnosti na základě licence udělené Českou národní bankou. Jelikož finanční arbitr při zkoumání podmínek řízení nezjistil žádné skutečnosti, které by zpochybnil, že Instituce v předmětných smluvních vztazích vystupuje v postavení věřitele při nabízení, poskytování nebo zprostředkování spotřebitelského úvěru, považuje finanční arbitr Instituci za instituci ve smyslu ustanovení § 3 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi.

Smlouva o úvěru představuje smlouvu, ve které se sjednává spotřebitelský úvěr a která byla uzavřena za účinnosti zákona č. 321/2001 Sb., o některých podmínkách sjednávání spotřebitelského úvěru a o změně zákona č. 64/1986 Sb. (dále jen „zákon č. 321/2001 Sb.“), a není ve smyslu ustanovení § 1 odst. 2 zákona č. 321/2001 Sb. smluvním vztahem vyloučeným z působnosti tohoto zákona.

Instituce v řízení vznesla námitku nepřislušnosti finančního arbitra k řešení tohoto sporu, resp. namítla, že má *„důvodné pochybnosti o příslušnosti finančního arbitra k rozhodování otázek týkajících se platnosti či neplatnosti právních úkonů, resp. smluvních ujednání dle občanského zákoníku“*. Posouzení případné neplatnosti smluvního ujednání z důvodu porušení podmínek pro sjednávání a obsah spotřebitelských smluv stanovených občanským zákoníkem, náleží podle názoru Instituce výlučně do pravomoci obecných soudů České republiky.

Finanční arbitr námitku Instituce odmítá, neboť je podle ustanovení § 1 písm. c) ve spojení s ustanovením § 3 odst. 2 zákona o finančním arbitrovi příslušný k rozhodování jakéhokoli sporu mezi spotřebitelem a věřitelem při nabízení, poskytování nebo zprostředkování spotřebitelského úvěru, když k rozhodování tohoto sporu je podle ustanovení § 7 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, dána pravomoc českého soudu. Zákon č. 321/2001 Sb. upravující pouze některé podmínky sjednávání spotřebitelských úvěrů jako zákon speciální k obecné občanskoprávní úpravě tuto obecnou úpravu neduplikuje, nýbrž na ni navazuje a blíže ji rozvádí. V případě, že je pro rozhodnutí sporu v řízení před finančním arbitrem nutné zodpovědět prejudiciální otázku, jejíž řešení spočívá v aplikaci obecných občanskoprávních norem, musí finanční arbitr takovou otázku vyřešit. V opačném případě by institut mimosoudního řešení sporů ze spotřebitelských úvěrů vzhledem ke kusé úpravě obsažené v zákoně č. 321/2001 Sb. postrádal prakticky jakýkoli smysl, když by finanční arbitr nemohl v mezích své působnosti bez vyřešení prejudiciálních otázek zakládajících předmět sporu rozhodovat efektivně nebo dokonce vůbec. Takový výklad by pak byl v přímém rozporu s účelem a smyslem zákona o finančním arbitrovi.

Instituce dále vznesla námitku nepřipustnosti návrhu co do nároku Navrhovatele na *„zdržení se účtování... poplatku“*. Instituce tvrdí, že nároku na zdržení se určitého jednání se lze

v soukromoprávním sporu domáhat pouze v případě, kdy je takový nárok „*výslovně připuštěn zákonem*“. Podle názoru Instituce však neexistuje žádný relevantní právní předpis, který by takovou možnost ve vztahu k Ceně za správu a vedení Úvěrového účtu Navrhovateli umožňoval.

Finanční arbitr i tuto námitku Instituce odmítá, neboť podle ustanovení § 12 odst. 3 zákona o finančním arbitrovi a v souladu s ustanovením § 37 odst. 1 správního řádu posoudil návrh Navrhovatele podle jeho skutečného obsahu a dospěl k závěru, že Navrhovatel se v řízení před finančním arbitrem vedle zaplacení částky odpovídající vydání bezdůvodného obohacení Instituce domáhá též určení neplatnosti předmětného smluvního ujednání o Ceně za správu a vedení Úvěrového účtu. V případě určení neplatnosti tohoto smluvního ujednání by Instituce nebyla do budoucna oprávněna požadovat po Navrhovateli další platby na Cenu za správu a vedení Úvěrového účtu. Příslušnost finančního arbitra k případnému určení neplatnosti předmětného smluvního ujednání již byla zdůvodněna výše v tomto bodě odůvodnění.

4. Tvrzení Navrhovatele

Navrhovatel tvrdí, že s Institucí uzavřel Smlouvu o úvěru č. 1 a Smlouvu o úvěru č. 2, ve kterých se mj. zavázal k úhradě Ceny za správu a vedení Úvěrového účtu. Navrhovatel však má za to, že ujednání o Ceně za správu a vedení Úvěrového účtu nebylo ani v jedné ze Smluv o úvěru platně sjednáno a je tudíž neplatné.

Navrhovatel tvrdí, že Cena za správu a vedení Úvěrového účtu byla sjednána neurčitě a nesrozumitelně, neboť ze Smlouvy o úvěru není patrné „*co je obsahem spravování úvěru, za co je poplatek hrazen, když smluvní ujednání o poplatku ve Smlouvě postrádá vymezení jakýchkoliv práv a povinností a není zřejmá jeho funkce*“. Navrhovateli tak není jasné, jaké služby od Instituce dostává jako protihodnotu k hrazení Ceny za správu a vedení Úvěrového účtu.

Jelikož ze Smlouvy o úvěru není zřejmé, co je obsahem služby „*správa a vedení účtu*“, jaká jsou konkrétní práva a povinnosti smluvních stran z takového smluvního ujednání a jaká je vůbec funkce Ceny za správu a vedení Úvěrového účtu, je podle názoru Navrhovatele takové smluvní ujednání neplatné pro jeho neurčitost a nesrozumitelnost ve smyslu ustanovení § 37 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „občanský zákoník“).

Navrhovatel považuje smluvní ujednání o Ceně za správu a vedení Úvěrového účtu za neplatné i podle ustanovení § 55 odst. 2 ve spojení s ustanovením § 56 občanského zákoníku, jelikož se jedná o ujednání, které v rozporu s požadavkem dobré víry znamená k újmě spotřebitele značnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran, když Cena za správu a vedení Úvěrového účtu je hrazena za „*spravování úvěru*“, které je však podle názoru Navrhovatele jen administrativní činností banky, a tudíž Cena za správu a vedení Úvěrového účtu slouží Instituci „*pouze k hrazení její administrativy*“ a Navrhovatel za něj nedostává žádnou službu. Navrhovatel postrádá v rozporované Ceně za správu a vedení Úvěrového účtu jakoukoliv hospodářskou ekvivalenci vztahu mezi Navrhovatelem a Institucí.

Navrhovatel současně tvrdí, že při sjednání Ceny za správu a vedení Úvěrového účtu byl uveden v omyl, když se domníval, že „*za daný nařízený poplatek bude dostávat službu, kterou však nedostává ani dostávat nemůže, když taková služba ve prospěch klienta neexistuje*“. Předmětné smluvní ujednání o Ceně za správu a vedení Úvěrového účtu proto považuje Navrhovatel za neplatné též podle ustanovení § 49a občanského zákoníku.

Navrhovatel dále uvádí, že „*sjednání poplatku za neexistující službu, je při přihlednutí ke všem uvedeným skutečnostem rovněž jednáním přičícím se dobrým mravům*“, smluvní ujednání o Ceně

za správu a vedení Úvěrového účtu je rovněž neplatné pro rozpor s dobrými mravy podle ustanovení § 39 občanského zákoníku.

Na podporu všech svých tvrzení Navrhovatel odkazuje na rozsudek německého Spolkového soudního dvora ze dne 7. 6. 2011, sp. zn. XI ZR 388/10, ve kterém tento soud s odvoláním na příslušná ustanovení německého občanského zákoníku (BGB – Bürgerliches Gesetzbuch), která provádějí příslušná ustanovení směrnice Rady 93/13/EHS, ze dne 5. dubna 1993, o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách (dále jen „Směrnice 93/13/EHS“), rozhodl o neplatnosti poplatku za vedení úvěrového účtu.

Navrhovatel dále uvádí, že mu před uzavřením Smlouvy o úvěru bylo ze strany Instituce sděleno, že Úvěr není možné vázat na běžný účet vedený Institucí. Navrhovatel tvrdí, že toto tvrzení není pravdivé a že samostatné vedení Úvěrového účtu je pouze v zájmu Instituce.

6. Tvrzení Instituce

Instituce argumentuje, že *„produkty poskytované Institucí jsou, stejně tak jako produkty kteréhokoliv jiného podnikatele, úplatné“*, přičemž cena úvěrových produktů Instituce sestává ze dvou složek, a to úroku jako první složky pokrývajícího náklady na získání zdrojů financování a tzv. rizikovou marži představující rezervu pro případ ztrát způsobených nesplácenými úvěry a náklady na jejich vymáhání a ceny za správu úvěru jako druhé složky, která zahrnuje náklady na řadu činností, které Instituce vykonává po dobu trvání smluvního vztahu. Při stanovení celkové ceny se pak vychází z premisy, že úrok se liší podle typu a výše úvěru, avšak cena za správu úvěru je pevně dána *podle typu úvěru bez ohledu na jeho výši*. Obě složky jsou však klientům Instituce známy ještě před podpisem samotné úvěrové smlouvy a je na klientovi, zda úvěrovou smlouvu za daných podmínek s Institucí uzavře či nikoli.

Instituce považuje za sporná tvrzení Navrhovatele týkající se jak neurčitosti a nesrozumitelnosti příslušného smluvního ujednání, tak jeho nepřiměřenosti, absence hospodářského ekvivalentu, omylu Navrhovatele ohledně příslušného smluvního ujednání i jeho rozporu s dobrými mravy.

K určitosti a srozumitelnosti příslušného smluvního ujednání o Ceně za správu a vedení Úvěrového účtu Instituce uvádí, že toto bylo jasně, srozumitelně a určitě vymezeno v čl. 12. Smlouvy o úvěru. Není tedy zřejmé, z čeho Navrhovatel dovozuje tvrzenou neurčitost a nesrozumitelnost. Instituce přitom poukazuje na vlastní vyjádření Navrhovatele, že *„se zavázal hradit Instituci pravidelný měsíční poplatek... Navrhovatel poplatky za správu a vedení úvěru pravidelně hradil...“* a současně odkazuje na příslušné smluvní ujednání, které zní *„Klient se zavazuje zaplatit Bance následující ceny za úkony související s poskytnutím a správou úvěru...“*, ze kterého Instituce dovozuje, že Navrhovatel věděl, že příslušné smluvní ujednání je součástí celkové ceny za poskytnutý Úvěr. Instituce se na podporu svého tvrzení ohledně určitosti a srozumitelnosti sjednané Ceny za správu a vedení Úvěrového účtu odvolává na nález Ústavního soudu České republiky, sp. zn. I. ÚS 1194/08, ze dne 18. 1. 2011, jehož jedním ze závěrů bylo konstatování Ústavního soudu, že *[p]ojem „vedení účtu“ není ani neurčitý ani nesrozumitelný*.

Navrhovatel navíc nemohl být v omylu ohledně obsahu služby poskytované Institucí za Cenu za správu a vedení Úvěrového účtu, když v průběhu trvání úvěrových smluvních vztahů některé služby sám využíval (jako např. bezplatné automatické vystavení bilančního výpisu z příslušného úvěrového účtu, služby telefonního bankéře). Omyl Navrhovatele nemohl nastat též vzhledem k tomu, že některé vybrané služby poskytované Institucí svým klientům jsou podle

názoru Instituce notoricky známy (jako např. pobočková síť, internetové bankovníctví, telefonní bankéři).

Co se týče nepřipustnosti příslušného smluvního ujednání podle ustanovení § 55 odst. 1 občanského zákoníku, Instituci není znám žádný právní předpis, který by zakazoval nebo jinak omezoval sjednání Ceny za správu a vedení Úvěrového účtu, naopak zákon č. 321/2001 Sb. a též zákon č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, podle názoru Instituce s takovým smluvním ujednáním přímo počítají. Vedle zmíněných zákonů pak i další české i evropské právní předpisy výslovně aprobují činnost spočívající ve správě úvěru, přičemž Instituce odkazuje například na zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, ve znění pozdějších předpisů, a na směrnici Rady 2006/112/ES o společném systému daně z přidané hodnoty. Instituce správu úvěru považuje dokonce za jednu ze svých hlavních činností a činností bank obecně a své tvrzení opírá o rozhodnutí Nejvyššího správního soudu České republiky ze dne 26. 11. 2008, sp. zn. 2 Afs 95/2008, jehož jeden ze závěrů byl, že správa úvěru je nepochybně jednou z hlavních činností banky. Instituce v této souvislosti uvádí, že i sám Navrhovatel považoval správu úvěru za podstatnou náležitost Smlouvy o úvěru.

K posouzení přiměřenosti smluvního ujednání o Ceně za správu a vedení Úvěrového účtu Instituce uvádí, že ustanovení § 56 odst. 2 občanského zákoníku výslovně vylučuje z takového přezkumu smluvní ujednání, která vymezují předmět plnění smlouvy nebo cenu plnění. Instituce se domnívá, že uvedené ustanovení občanského zákoníku též odpovídá příslušným ustanovením Směrnice 93/13/EHS, která předvídají, že posouzení přiměřenosti *„se netýká ani definice předmětu plnění, ani přiměřenosti ceny a odměny na straně jedné, ani služeb nebo zboží dodávaných výměnou na straně druhé“*.

Jako oporu pro své tvrzení Instituce uvádí též výňatky ze stanoviska generální advokátky Verici Trstenjak, které bylo podkladem pro vynesení rozsudku v řízení před Soudním dvorem Evropské unie ve věci C-484/08 a které akcentuje autonomii vůle smluvních stran a pravidla trhu a hospodářské soutěže založených na soutěži cen a služeb. Instituce dále odkazuje na cíle Evropské unie a ustanovení evropského primárního práva, ze kterých podle Instituce *„jednoznačně vyplývá, že účinný trh založený na volné soutěži cen a soutěži služeb, stejně jako tržní hospodářství založené na autonomii vůle smluvních stran, patří mezi základní principy evropského práva... nelze připustit, aby excesivní aplikace práva na ochranu spotřebitele vyloučila princip autonomie vůle při sjednávání základních prvků smluvního vztahu, jako jsou předmět plnění a cena za něj“*. V této souvislosti konečně Instituce odkazuje na rozhodnutí Nejvyššího soudu Velké Británie ve věci *The Office of Fair Trading v. Abbey National plc & others* (2009) UKSC 6, které se zabývá mj. otázkou zákazu přezkumu předmětu plnění a ceny služeb ve smyslu čl. 4 odst. 2 Směrnice 93/13/EHS a rozhodovací praxi Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže České republiky, podle které *„lze bankovní produkty českých bank považovat za „balíčky služeb“ a že porovnání těchto balíčků je zapotřebí provádět na základě porovnání jejich celkové ceny...“*.

Instituce ve výše uvedeném kontextu považuje Navrhovatelův odkaz na rozsudek německého Spolkového soudního dvora a na jeho aplikovatelnost v českém právním prostředí za zavádějící, jelikož německý Spolkový soudní dvůr rozhodoval podle názoru Instituce o jiném skutkovém stavu, když *„přezkoumával toliko poplatek za interní konto, které příslušná banka zřizovala v souvislosti s danou úvěrovou transakcí pro své interní účetní, resp. zúčtovací potřeby“*.

Nedůvodnost tvrzení Navrhovatele ohledně absence hospodářského ekvivalentu a ohledně rozporu s dobrými mravy spatřuje Instituce v tom, že za Cenu za správu a vedení Úvěrového

úctu poskytuje Navrhovateli služby, jejichž jednotlivé složky Instituce identifikovala a následně podrobně specifikovala v doplněném podání (viz níže), a že obdobná konstrukce ceny úvěru je „v tržním prostředí České republiky zcela obvyklou dlouhodobě zavedenou obchodní praxí“. Instituce na podporu svého tvrzení poukazuje například na rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky, sp. zn. 7 Tdo 500/2006, ze dne 10. 5. 2006, který dospěl v tomto rozhodnutí k závěru, že *[ch]arakteristickým pro smlouvu o úvěru na rozdíl od smlouvy o půjčce je také to, že klienti se v jejím rámci zavázali zaplatit i za úkony spojené s poskytnutím, správou či případným vymáháním úvěru v souladu s § 499 obch. zák.* Stejně tak Krajský soud v Praze ve svém rozhodnutí, sp. zn. 41 ICm 246/2011, ze dne 6. 6. 2011 vyslovil závěr, že *[n]eshledal neplatným a odporujícím dobrým mravům rovněž ujednání o měsíčním poplatku za vedení účtu (v daném případě se jednalo o úvěrový účet) dle platného Sazebníku ve výši 40,--Kč, který se nejví nepříměřeným a zvýhodňujícím věřitele na úkor dlužníka, který je v pozici spotřebitele.*

Instituce se domnívá, že pokud měl Navrhovatel výhrady k platnosti některého z ujednání Smlouvy o úvěru, měl činit své kroky v souladu s postupem ujednaným v článku 29 Všeobecných obchodních podmínek České spořitelny, a. s., platných v době uzavření Smlouvy o úvěru, které mj. říká, že *[B]anka a Klient se v takových případech zavazují nahradit neplatné nebo nevymahatelné ustanovení ustanovením platným a vymahatelným, které bude mít do nejvyšší možné míry stejný a právními předpisy přípustný význam a účinek, jako byl záměr ustanovení, jež má být nahrazeno.* Navrhovatel tak byl smluvně zavázán k tomu vést s Institucí jednání o úpravě nebo nahrazení příslušného smluvního ujednání v případě, že měl jakékoli výhrady ke způsobu, jakým byla Cena za správu a vedení Úvěrového účtu ve Smlouvě sjednána. Instituce proto považuje současné jednání Navrhovatele, který po celou dobu trvání smluvního vztahu ničeho nenamítal a Cenu za správu a vedení Úvěrového účtu pravidelně hradil a nyní se domáhá neplatnosti ujednání o Ceně za správu a vedení Úvěrového účtu, za rozporné s dobrými mravy.

K obsahu Ceny za správu a vedení Úvěrového účtu Instituce tvrdí, že „složka ceny označená v úvěrové smlouvě jako cena za správu a vedení Úvěrového účtu (dále jen „cena za správu úvěru“)“ (pozn. finančního arbitra - *Instituce v mnoha případech využívá jako ekvivalent pojmu Cena za správu a vedení Úvěrového účtu pojem cena za správu úvěru, avšak k této odlišnosti finanční arbitr v textu vyjma doslovných citací dále nepřihlíží a drží se v úvodu zavedené zkratky*) zahrnuje náklady na následující činnosti, které Instituce vykonává pro své klienty a tedy i Navrhovatele:

- poradenství a klientský servis na pobočce, v jehož rámci Instituce poskytuje svým klientům mimo jiné ústní informace o zůstatku úvěru a aktuální výši úvěrových limitů klienta u Instituce a pomáhá klientům s výběrem nejvhodnějších produktů,
- poradenství a klientský servis prostřednictvím telefonního bankéře, v jehož rámci Instituce poskytuje obdobné služby jako v případě osobního poradenství na pobočce,
- možnost náhledu na úvěrový účet prostřednictvím služby Servis 24,
- změnu smluvních podmínek,
- potvrzení platební morálky,
- potvrzení o doplacení úvěru,
- splátkový kalendář v listinné podobě,
- poradenství při potížích klientů se splácením poskytnutého úvěru,

přičemž Cena za správu a vedení Úvěrového účtu zahrnuje podle sdělení Instituce všechny výše uvedené činnosti a dále zejména:

- vystavení bilančního výpisu z Úvěrového účtu a jeho pravidelné zasilání (1x ročně) Navrhovateli, aniž by o něj požádal,
- upozornění pro případ prodlení formou SMS, telefonního bankéře, bankomatů a služby Servis 24, které nejsou samostatně zpoplatněny).

Instituce dále vysvětluje, že bez výše uvedených činností nelze úvěr obecně poskytnout a spravovat, neboť tyto služby jsou „*nedílnou součástí úvěrového vztahu*“. Na základě výzvy finančního arbitra k vyčíslení nákladů na jednotlivé služby pak Instituce uvedla, že všechny tyto služby poskytuje svým klientům v souhrnu jako balíček za jeden poplatek ve výši 49,00 Kč a že tedy žádná z uvedených služeb není samostatně zpoplatněna.

Ke způsobu informování Navrhovatele o pohybech na Úvěrovém účtu, Instituce sděluje, že Navrhovatel se v případě zájmu může s pohyby na Úvěrovém účtu seznámit například prostřednictvím bilančního výpisu z Úvěrového účtu, který je klientům vystavován a zaslán automaticky jedenkrát ročně bez nutnosti vyžádání ze strany klienta. Navrhovatel dále může využít náhled na Úvěrový účet prostřednictvím služby Servis 24, dotazem na pobočce nebo dotazem prostřednictvím telefonní linky.

Instituce tvrdí, že poradenství a servis poskytovaný prostřednictvím telefonní linky je v obecné rovině zajišťován na bezplatné telefonní lince Instituce na čísle 800 207 207. V případě zájmu o konkrétní informace a o operace s konkrétním úvěrovým účtem je pak k dispozici zabezpečená telefonní linka pro Servis 24, za jejíž využití klienti nehradí Instituci žádné náklady nad rámec Ceny za správu a vedení Úvěrového účtu a hradí pouze náklady podle příslušného tarifu svého mobilního operátora.

Ke způsobu, jakým Navrhovatele informuje o případném nedoplatku nebo prodlení, Instituce uvádí, že Navrhovatele o případném nedoplatku nebo prodlení informuje např. prostřednictvím SMS, telefonního bankéře, bankomatu nebo upozorněním prostřednictvím služby Servis 24, přičemž všechny tyto služby jsou využity přednostně před případnou písemnou upomínkou. Jestliže nejsou tyto úkony Instituce úspěšné, informuje Instituce o nedoplatcích a prodlení písemnými upomínkami, u kterých je účtováno klientům pouze poštovné. Instituce v případě déletrvajícího prodlení klienta účtuje nad rámec ceny za správu úvěru též tzv. poplatek za správu klienta v prodlení ve výši 300 Kč, který je účtován jedenkrát měsíčně v případě zmeškání splátky.

Instituce tvrdí, že Servis 24 zřídila Navrhovateli společně s jeho běžným účtem, za jehož vedení mu je účtován poplatek ve výši 69,- Kč, přičemž výše poplatku se odvíjí od kombinace služeb zvolených Navrhovatelem. Částku připadající pouze a jen na službu Servis 24 bohužel nelze konkrétně vyčísřit, Instituce však uvádí, že „*pro obsluhu úvěrového účtu klienta ale nebyly účtovány žádné další poplatky*“.

Instituce namítá, že pokud by chtěl finanční arbitr posuzovat přiměřenost ceny za Institucí poskytované služby, zasahoval by tak podle Instituce nejen do pravidel trhu a hospodářské soutěže, ale i do obchodního vedení Instituce, což mu podle názoru Instituce nepřísluší. I v případě, že by však finanční arbitr přiměřenost posuzoval, Instituce se domnívá, že předmětné cenové ujednání je vzhledem k rozsahu jí poskytovaných služeb Navrhovateli jako protiplnění k Ceně za správu a vedení Úvěrového účtu přiměřené a nezakládá k újmě Navrhovatele značnou nerovnováhu v právech a povinnostech smluvních stran.

Instituce předkládá přehled skutečného čerpání služeb a tvrdí, že Cena za správu a vedení Úvěrového účtu byla sjednána jako platba paušální, nikoli zálohová. Specifikum paušální platby

podle Instituce tkví v tom, že paušální platba nepodléhá vyúčtování a není tak rozhodné, jaké služby a v jakém rozsahu Navrhovatel skutečně čerpal. Instituce v této souvislosti odkazuje na vyjádření Velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu České republiky v rozhodnutí ze dne 19. 9. 2007, sp. zn. 31 Cdo 3142/2006, podle kterého „*Podstata jakýchkoli paušálních náhrad nebo úhrad dovolených smluvně nebo stanovených právními předpisy i v jiných právních oblastech tkví ve zprůměrování příslušných nákladů tak, že vybočení z tohoto průměru jedním či druhým směrem je pro konkrétní případy oběma stranám takového vztahu vynahrazeno zjednodušením systému dokládání těchto náhrad či úhrad a vede ke snížení administrativní náročnosti při vykazování příslušných výdajů a při jejich kontrole.*“. Podle Instituce je pro paušální platbu „*typické, že se sjednává zejména pro případ služeb, které nelze dopředu přesně časově odhadnout a které jsou vykonávány v tom kterém měsíci nepravidelně a nerovnoměrně.*“.

Instituce označuje tvrzení navrhovatele za neobjektivní a účelová a poukazuje na to, že Navrhovatel po celou dobu trvání smluvního vztahu až do dne výzvy Instituci k vydání bezdůvodného obohacení nikdy nenamítal nesrozumitelnost, neurčitost či neplatnost smluvního ujednání o Ceně za správu a vedení Úvěrového účtu, ani po Instituci nikdy nepožadoval žádné vyúčtování skutečně čerpaných služeb. Navrhovatel tak byl s povahou Ceny za správu a vedení Úvěrového účtu jako paušální platby srozuměn.

Instituce odkazuje na znalecký posudek č. 165/2013 ze dne 3. 5. 2013 ve věci posouzení postavení a významu smluvních poplatků za bankovní služby související s poskytováním úvěru dle otázek zadaných znalci ze dne 3. 5. 2013 vyhotovený Ing. Vladimírem Bernhardtem, soudním znalcem v oboru ekonomika, peněžnictví a pojišťovnictví se specializací bankovníctví, v němž byly zodpovězeny otázky Instituce týkající se Ceny za správu a vedení Úvěrového účtu. Příslušný znalec v tomto posudku vyslovil zejména názor, že *[p]oplatek (cena) za správu úvěru je součástí celkové ceny za úvěr... je poplatkem za „balíček“ konkrétních služeb, které banka poskytuje klientovi v přímé souvislosti s poskytnutým úvěrem a že [e]xistence a účtování těchto poplatků, vč. poplatků za správu úvěru není v rozporu s žádným platným a účinným regulatorním požadavkem v bankovníctví.*

7. Pokus o smír

Finanční arbitr v souladu s ustanovením § 1 zákona o finančním arbitrovi vyzval účastníky řízení ke smírnému vyřešení sporu. Navrhovatel uvedl, že se o smírné řešení sporu s Institucí nepokusil a že ani Instituce ho za účelem dojednání smíru nekontaktovala. Instituce se k otázce možnosti smíru nevyjádřila, pouze vyhodnotila nárok vznesený Navrhovatelem jako nedůvodný a návrh na zahájení řízení před finančním arbitrem jako neopodstatněný.

8. Dokazování a právní posouzení

Finanční arbitr podle ustanovení § 12 odst. 1 a 3 zákona o finančním arbitrovi rozhoduje podle svého nejlepšího vědomí a svědomí, nestranně, spravedlivě a bez průtahů a pouze na základě skutečností zjištěných v souladu se zákonem o finančním arbitrovi a zvláštními právními předpisy. Finanční arbitr při svém rozhodování vychází ze skutkového stavu věci a volně hodnotí shromážděné důkazy. Finanční arbitr všechny navržené a jím shromážděné důkazy provedl, když hodnotil každý důkaz jednotlivě a všechny v jejich vzájemné souvislosti, uvážil o nich a vyvodil z nich skutkové závěry, které právně posoudil, jak následuje.

Předmětem sporu mezi Navrhovatelem a Institucí je platnost ujednání Smlouvy o úvěru o pravidelné měsíční Ceně za správu a vedení Úvěrového účtu a s tím související oprávnění

Instituce k požadování úhrady Ceny za správu a vedení Úvěrového účtu a přijetí příslušných peněžních prostředků jako jednotlivých částek Ceny za správu a vedení Úvěrového účtu.

Z předložených podkladů vzal finanční arbitr za prokázané, že smluvní vztah založený Smlouvou o úvěru č. 1 stále trvá. Navrhovatel za dobu trvání smluvního vztahu k 31. 12. 2012 uhradil na sporné Ceně za správu a vedení Úvěrového účtu č. 1 celkem 2549,00 Kč, tedy částku odpovídající 52 platbám Ceny za správu a vedení Úvěrového účtu.

Finanční arbitr vzal rovněž za prokázané, že smluvní vztah založený Smlouvou o úvěru č. 2 stále trvá. Navrhovatel tak za dobu trvání smluvního vztahu k 31. 12. 2012 uhradil na sporné Ceně za správu a vedení Úvěrového účtu celkem 2352,00 Kč, tedy částku odpovídající 48 platbám Ceny za správu a vedení Úvěrového účtu.

Jak finanční arbitr zjistil, Smlouva o úvěru byla uzavřena v režimu obchodního zákoníku; to ostatně plyne nejen z jejího slovního označení a z odkazu na příslušná ustanovení § 497 a n. obchodního zákoníku, ale též z jejího obsahu, když Smlouva o úvěru obsahuje především závazek Instituce jako věřitele poskytnout Navrhovateli jako dlužníkovi peněžní prostředky jako Úvěr a tomu odpovídající závazek Navrhovatele poskytnuté peněžní prostředky vrátit ve sjednané době společně s úroky.

Úvěrová smlouva obecně je tzv. absolutním obchodem ve smyslu ustanovení § 261 odst. 3 písm. d) obchodního zákoníku, který se bez ohledu na povahu jeho účastníků řídí vždy obchodním zákoníkem. Tím není dotčena subsidiární aplikace občanského zákoníku v otázkách, které obchodní zákoník neupravuje, na základě výslovného zmocnění obsaženého v ustanovení § 1 odst. 2 obchodního zákoníku *[p]rávní vztahy uvedené v odstavci 1 se řídí ustanoveními tohoto zákona. Nelze-li některé otázky řešit podle těchto ustanovení, řeší se podle předpisů práva občanského.* Uvedené se bude ve vztahu k předmětu sporu dotýkat, jak bude rozvedeno dále v textu, zejména obecných náležitostí právních úkonů, jelikož obchodní zákoník v tomto ohledu upravuje pouze některé aspekty právních úkonů (srov. § 266 a n. obchodního zákoníku).

Na Smlouvu o úvěru je v tomto případě nutno nahlížet zároveň jako na smlouvu spotřebitelskou, jelikož naplňuje znaky spotřebitelské smlouvy uvedené v ustanovení § 52 občanského zákoníku, kdy na jedné straně stojí Instituce jako osoba, která při uzavírání a plnění Smlouvy o úvěru jedná v rámci své obchodní nebo jiné podnikatelské činnosti, a na straně druhé Navrhovatel jako spotřebitel, tedy fyzická osoba, která při uzavírání a plnění Smlouvy nejedná v rámci své obchodní nebo jiné podnikatelské činnosti nebo v rámci samostatného výkonu svého povolání.

Aplikace příslušných ustanovení občanského zákoníku o povinnostech při uzavírání spotřebitelských smluv vychází z výslovného zmocnění obsaženého v ustanovení § 262 odst. 4 obchodního zákoníku, že i v případě tzv. absolutních obchodů se vždy užijí *[u]stanovení občanského zákoníku nebo zvláštních právních předpisů o spotřebitelských smlouvách, adhezních smlouvách, zneužívajících klauzulích a jiná ustanovení směřující k ochraně spotřebitele..., je-li to ve prospěch smluvní strany, která není podnikatelem.* Pro toto řízení jsou relevantní zejména ustanovení § 55 a § 56 občanského zákoníku o tzv. testu přiměřenosti a přípustnosti smluvních ujednání ve spotřebitelských smlouvách.

8.1. Obsah Smlouvy o úvěru č.1 a Smlouvy o úvěru č. 2

Bod 1. Smlouvy o úvěru č. 1 obsahuje mimo jiné závazek Instituce jako Banky *poskytnout Klientovi (rozuměj Navrhovateli) peněžní prostředky až do výše 100 000,00 Kč (slovy: jedno sto tisíc korun českých).... tak, že vyplatí úvěr klientovi v hotovosti, když [ú]věr bude veden na*

úvěrovém účtu č. ■ (dále jen „Úvěrový účet č. 1“). Banka splní tuto svou povinnost, požádá-li Klient o čerpání úvěru nejpozději do 14. 10. 2008.

Bod 9. Smlouvy o úvěru č. 1 obsahuje odpovídající závazek Navrhovatele splatit Instituci Úvěr č. 1, zaplatit úroky z Úvěru č. 1 ve sjednané výši 14,03% p. a. a bod 11. pak obsahuje závazek Navrhovatele zaplatit Instituci tzv. cenu za úkony související s poskytnutím a správou úvěru, konkrétně se jedná o cenu za přijetí, posouzení a vyhodnocení žádosti o úvěr ve výši 800,00 Kč a o cenu za správu a vedení Úvěrového účtu ve výši 49,00 Kč za každý započatý kalendářní měsíc (tedy spornou Cenu za správu a vedení Úvěrového účtu).

V bodu 11. Smlouvy o úvěru č. 1 si strany sporu sjednaly, že [p]ro vyloučení všech pochybností Klient a Banka prohlašují, že Banka je oprávněna požadovat uhrazení ceny za přijetí, posouzení a vyhodnocení žádosti o Úvěr, jakož i ceny za správu a vedení Úvěrového účtu, i v případě, že Klient čerpal Úvěr pouze částečně nebo jej nečerpal vůbec.

Smluvní strany si v bodu 3. Smlouvy o úvěru č. 1 dále dohodly způsob hrazení jednotlivých splátek formou inkasa z běžného účtu Navrhovatele vedeného u Instituce, když podle druhého odstavce tohoto bodu [k]lient souhlasí s tím, aby Banka bez jeho příkazu a vyrozumění prováděla úhrady takto sjednaných pravidelných splátek a svých dalších případných splatných pohledávek vyplývajících z této Smlouvy o úvěru, a to až do doby jejich úplného splnění z jeho účtu... Klient dále souhlasí s tím, aby Banka provedla úhradu pravidelné splátky z Účtu v Obchodní den bezprostředně předcházející datu splatnosti pravidelné splátky.

Část I nazvaná „Hotovostní úvěr“, bod 1. Smlouvy o úvěru č. 2 obsahuje mimo jiné závazek Instituce jako Banky poskytnout Klientovi (rozuměj Navrhovateli) peněžní prostředky až do výše 50 000,00 Kč (slovy: padesát tisíc korun českých)... tak, že vyplatí úvěr klientovi v hotovosti, když [ú]věr bude veden na úvěrovém účtu č. ■ (dále jen „Úvěrový účet č. 2“). Banka splní tuto svou povinnost, požádá-li Klient o čerpání úvěru nejpozději do 13. 2. 2009.

Část I, bod 3. Smlouvy o úvěru č. 2 obsahuje odpovídající závazek Navrhovatele splatit Instituci Úvěr č. 2, zaplatit úroky z Úvěru č. 2 ve sjednané výši 12,00% p. a. a bod 11. pak obsahuje závazek Navrhovatele zaplatit Instituci cenu za přijetí, posouzení a vyhodnocení žádosti o úvěr ve výši 400,00 Kč a o cenu za správu a vedení Úvěrového účtu ve výši 49,00 Kč za každý započatý kalendářní měsíc (tedy spornou Cenu za správu a vedení Úvěrového účtu) a dále veškeré náklady a výdaje, které Instituci vzniknou v souvislosti se Smlouvou o úvěru.

Smluvní strany si v Části III, bodu 1. Smlouvy o úvěru č. 2 dále dohodly způsob hrazení jednotlivých splátek formou inkasa z běžného účtu Navrhovatele vedeného u Instituce, když podle druhého odstavce tohoto bodu [k]lient souhlasí s tím, aby Banka bez jeho příkazu a vyrozumění prováděla úhrady pravidelných splátek a dalších splatných pohledávek podle Smlouvy až do doby jejich úplného splnění z jeho účtu... Klient dále souhlasí s tím, aby Banka provedla úhradu pravidelné splátky z Účtu v Obchodní den bezprostředně předcházející datu splatnosti pravidelné splátky.

Podle bodu 20. Smlouvy o úvěru č. 1 jsou [s]oučástí Smlouvy o úvěru též Všeobecné obchodní podmínky České spořitelny, a. s. Rovněž dle části III, bodu 6. Smlouvy o úvěru č. 2 jsou [s]oučástí Smlouvy o úvěru též Všeobecné obchodní podmínky České spořitelny, a. s.

Ke dni uzavření Smlouvy o úvěru č. 1 a Smlouvy o úvěru č. 2 se jejich součástmi staly všeobecné obchodní podmínky Instituce ve znění účinném ode dne 1. 7. 2007 do dne 30. 10. 2009 (dále jen „Všeobecné obchodní podmínky“). Instituce následně za trvání smluvního

vztahu změnila znění Všeobecných obchodních podmínek dvakrát, a to s účinností ode dne 31. 10. 2009 a 1. 4. 2011.

Všeobecné obchodní podmínky neobsahují ujednání rozhodná pro posouzení Ceny za správu a vedení Úvěrového účtu, resp. o Úvěrovém účtu se nezmiňují vůbec, pouze v článku 11. označeném jako Ceny za služby, poplatky, odměny, náklady odkazují v odstavci 11.1 na tzv. Sazebník, který stanoví ceny za další Institucí poskytované služby, když *[z]a služby poskytované Bankou platí Klient Ceny podle Sazebníku platného v den provedení zpoplatňovaného úkonu nebo dohodnuté v příslušné smlouvě. Klient bere na vědomí a souhlasí s tím, že Banka je oprávněna Sazebník měnit s tím, že o těchto změnách je povinna vhodným způsobem Klienta informovat a zpřístupnit aktuální znění Sazebníku ve veřejných prostorách svých Obchodních míst.*

Všeobecné obchodní podmínky odkazem na Sazebník podle článku 34 Všeobecných obchodních podmínek označeného jako Vymezení pojmů míří na dokument *sazebník České spořitelny, a. s., pro bankovní obchody, jehož platné znění Banka zveřejňuje na svých Obchodních místech a popřípadě též na Domovské stránce Banky*. Stejný článek pak definuje „Ceny“ jako *ceny, odměny a další poplatky za služby poskytované Bankou, jejichž výše a způsob určení jsou stanoveny v Sazebníku.*

Smlouva o úvěru č. 1 ke dni jejího uzavření tak vzhledem k charakteru příslušného bankovního obchodu odkazuje přes Všeobecné obchodní podmínky Instituce na sazebník České spořitelny, a. s., pro bankovní obchody, část V. *Úvěry*, účinný ode dne 1. 9. 2008 do dne 9. 11. 2008 (dále jen Sazebník č. 1“). Instituce za trvání smluvního vztahu změnila znění Sazebníku č. 1 více než třicetkrát.

Sazebník č. 1 obsahuje v čl. 2 označeném jako Spotřebitelské, hotovostní úvěry v bodě 2. 1. položku označenou jako „*Správa a vedení úvěrového účtu*“, která vyjadřuje cenu za správu a vedení úvěrového účtu v různých částkách podle druhu úvěrového produktu a času uzavření příslušné úvěrové smlouvy. Podle Sazebníku č. 1 platí pro úvěry poskytnuté v období od 1. 1. 2005 cena za správu úvěru ve výši 49,00 Kč měsíčně, skutečnost, že jde o „cenu“, lze vyčíst z poznámek pod čarou k danému ustanovení Sazebníku č. 1.

V bodu 2. 4. Sazebníku č. 1 je uveden poplatek za *změnu smluvních podmínek z podnětu klienta ve výši 0,2 % z aktuálního zůstatku, min 100,-, max. 1.500,-* přičemž uvedené ceny jsou v českých korunách, dále pak jsou v článku 5 Obecné položky v bodu 5. 1. Sazebníku č. 1 označené jako *za upomínku (výzvu) při nesplácení úvěru* stanoveny částky za zasílané upomínky, a to ve výši poštovného za 1. upomínku, ve výši 300,00 Kč + poštovné za druhou upomínku a ve výši 500,00 Kč za třetí upomínku (event. za každou další) vyjma případu, kdy je úvěr poskytnut na základě zvláštních právních předpisů, v takovém případě je zpoplatněna druhá a event. každá další upomínka částkou ve výši 300,00 Kč.

V závěru Sazebníku č. 1 je pak ještě uvedena poznámka, že *[c]ena za správu a vedení úvěrového účtu či úvěrového obchodu se hradí bez ohledu na skutečnost, zda bude účet zrušen před uplynutím v sazebníku stanoveného časového období.*

Podle názoru finančního arbitra, Sazebník č. 1 nad rámec výše uvedených poplatků neobsahuje žádné další platby, které by byly relevantní pro předmětný úvěrový vztah (poznámka finančního arbitra – tímto závěrem nejsou dotčena ustanovení jiných částí sazebníku Instituce, které do jisté míry určují obsah ujednání o Ceně za správu a vedení Úvěrového účtu, jak bude rozvedeno níže).

Smlouva o úvěru č. 2 ke dni jejího uzavření tak vzhledem k charakteru příslušného bankovního obchodu odkazuje přes Všeobecné obchodní podmínky Instituce na sazebník České spořitelny, a. s., pro bankovní obchody, část V. *Úvěry*, účinný ode dne 1. 12. 2008 do dne 31. 1. 2009 (dále jen Sazebník č. 2°). Instituce za trvání smluvního vztahu změnila znění Sazebníku č. 2 více než třicetkrát.

Sazebník č. 2 obsahuje v čl. 2 označeném jako Spotřebitelské, hotovostní úvěry v bodě 2. 1. položku označenou jako „*Správa a vedení úvěrového účtu*“, která vyjadřuje cenu za správu a vedení úvěrového účtu v různých částkách podle druhu úvěrového produktu a času uzavření příslušné úvěrové smlouvy. Podle Sazebníku č. 2 platí pro úvěry poskytnuté v období od 1. 1. 2005 cena za správu úvěru ve výši 49,00 Kč měsíčně, skutečnost, že jde o „cenu“, lze vyčíst z poznámek pod čarou k danému ustanovení Sazebníku č. 2.

V bodu 2. 4. Sazebníku č. 2 je uveden poplatek za *změnu smluvních podmínek z podnětu klienta ve výši 0,2 % z aktuálního zůstatku, min 100,-, max. 1.500,-* přičemž uvedené ceny jsou v českých korunách, dále pak jsou v článku 5 Obecné položky v bodu 5. 1. Sazebníku č. 2 označené jako *za upomínku (výzvu) při nesplácení úvěru* stanoveny částky za zasílané upomínky, a to ve výši poštovného za 1. upomínku, ve výši 300,00 Kč + poštovné za druhou upomínku a ve výši 500,00 Kč za třetí upomínku (event. za každou další) vyjma případu, kdy je úvěr poskytnut na základě zvláštních právních předpisů, v takovém případě je zpoplatněna druhá a event. každá další upomínka částkou ve výši 300,00 Kč.

V závěru Sazebníku č. 2 je pak ještě uvedena poznámka, že *[c]ena za správu a vedení úvěrového účtu či úvěrového obchodu se hradí bez ohledu na skutečnost, zda bude účet zrušen před uplynutím v sazebníku stanoveného časového období.*

Podle názoru finančního arbitra, Sazebník č. 2 nad rámec výše uvedených poplatků neobsahuje žádné další platby, které by byly relevantní pro předmětný úvěrový vztah (poznámka finančního arbitra – tímto závěrem nejsou dotčena ustanovení jiných částí sazebníku Instituce, které do jisté míry určují obsah ujednání o Ceně za správu a vedení Úvěrového účtu, jak bude rozvedeno níže).

Finanční arbitr v souvislosti s předmětem sporu posuzoval, zda se změny Všeobecných obchodních podmínek a Sazebníku č. 1 a Sazebníku č. 2 provedené Institucí po dni uzavření Smlouvy o úvěru č. 1 a Smlouvy o úvěru č. 2 promítly též do smluvních vztahů mezi Navrhovatelem a Institucí, resp. zda se jejich pozdější verze staly součástí Smlouvy o úvěru č. 1 a Smlouvy o úvěru č. 2.

Ustanovení § 4 odst. 1 zákona č. 321/2001 Sb. stanoví pro smlouvu o úvěru obligatorní formu, když smlouva o úvěru musí být uzavřena písemně (k podmínkám dodržení písemné formy srov. ustanovení § 40 odst. 3 a 4 občanského zákoníku). Zákon č. 321/2001 Sb. zároveň nepřipouští jednostranné změny smlouvy o úvěru, jak činí například zákon č. 284/2009 Sb., o platebním styku, ve znění pozdějších předpisů. Tím není dotčeno oprávnění smluvních stran si takovou změnu při dodržení zákonných podmínek, zejména obligatorní písemné formy, ve smlouvě výslovně sjednat.

V posuzovaném případě Smlouva o úvěru č. 1 v bodu 18. připouští změnu a doplňování Smlouvy o úvěru č. 1 pouze na základě vzájemné dohody Navrhovatele a Instituce formou písemných dodatků. Totožné ustanovení obsahuje i Smlouva o úvěru č. 2, Část III, bod 4, které stanoví, že jakoukoli změnu smlouvy lze provést pouze písemnou dohodou.

Všeobecné obchodní podmínky sice v článku 3 obsahují dohodu stran o možnosti jednostranné změny Všeobecných obchodních podmínek jako nedílné součásti Smlouvy o úvěru, toto ustanovení se však nepoužije, neboť text samotné Smlouvy o úvěru č. 1, jakož i text Smlouvy o úvěru č. 2 má podle ustanovení článku 2 Všeobecných obchodních podmínek před textem uvedeným ve Všeobecných obchodních podmínkách přednost.

Podle ustanovení § 272 obchodního zákoníku platí pravidlo, že *[o]bsahuje-li písemně uzavřená smlouva ustanovení, že může být měněna nebo zrušena pouze dohodou stran v písemné formě, může být smlouva měněna nebo zrušena pouze písemně*. Smlouvy o úvěru takové ujednání výslovně obsahují, proto změna posuzovaných Smluv o úvěru mohla být provedena pouze při zachování písemnosti právního úkonu. Citované ustanovení je pak v posuzovaném případě navíc podpořeno též obecným pravidlem obsaženým v občanském zákoníku o nutnosti zachování písemné formy u změny takové smlouvy, která byla sama o sobě uzavřena písemně (srov. ustanovení § 40 odst. 2 občanského zákoníku).

V případě, kdy je forma, v posuzovaném případě rozuměj forma změny smlouvy, stanovena přímo zákonem (zde ustanovením § 272 odst. 2 obchodního zákoníku a § 40 odst. 2 občanského zákoníku), způsobuje její nedodržení absolutní neplatnost příslušného právního úkonu, ke které musí finanční arbitr přihlédnout ex officio i bez námitek účastníků řízení (srov. ustanovení § 40a občanského zákoníku).

Vzhledem k tomu, že k následným změnám Všeobecných obchodních podmínek a Sazebníku č. 1 a Sazebníku č. 2 nedocházelo formou vzájemně odsouhlasených dodatků a tyto ani nesplňují obligatorní náležitost právního úkonu co do písemné formy, považuje je finanční arbitr za absolutně neplatné ve smyslu ustanovení § 40 odst. 1 občanského zákoníku. Z tohoto důvodu se pak finanční arbitr již nezabýval otázkou, zda vůbec jednostranná změna Všeobecných obchodních podmínek obsažená v článku 3 Všeobecných obchodních podmínek byla sjednána řádně, tedy zda nepředstavuje nepřiměřené smluvní ujednání ve smyslu ustanovení § 56 odst. 3 písm. h) občanského zákoníku.

Pro posouzení Ceny za správu a vedení Úvěrového účtu č. 1 a dalších plateb a poplatků souvisejících s Úvěrem č. 1 tak budou rozhodná pouze příslušná ujednání Smlouvy o úvěru č. 1, Všeobecných obchodních podmínek, tj. ve znění účinném od 1. 7. 2007 do 30. 10. 2009 a Sazebníku č. 1, tj. ve znění účinném od 1. 9. 2008 do 9. 11. 2008.

Pro posouzení Ceny za správu a vedení Úvěrového účtu č. 2 a dalších plateb a poplatků souvisejících s Úvěrem č. 2 tak budou rozhodná pouze příslušná ujednání Smlouvy o úvěru č. 2, Všeobecných obchodních podmínek, tj. ve znění účinném od 1. 7. 2007 do 30. 10. 2009 a Sazebníku č. 2, tj. ve znění účinném od 1. 12. 2008 do 31. 1. 2009.

8.2. Obecné náležitosti ujednání o Ceně za správu a vedení Úvěrového účtu

Pokud jde o sporné ujednání o Ceně za správu a vedení Úvěrového účtu, finanční arbitr nejprve posuzoval, zda toto smluvní ujednání jako dvoustranný právní úkon splňuje náležitosti kladené na právní úkony obchodním, resp. občanským, zákoníkem. Jelikož obchodní zákoník v části věnující se právním úkonům neobsahuje ustanovení, která by se výslovně týkala obecných náležitostí právního úkonu (srov. ustanovení § 266 – 268 obchodního zákoníku), posuzoval finanční arbitr smluvní ujednání ve vztahu k příslušným ustanovením občanského zákoníku (srov. zejména ustanovení § 37 – 40 občanského zákoníku).

Náležitosti právního úkonu lze vnímat z několika pohledů, finanční arbitr se s ohledem na posuzovaný předmět sporu zaměřil zejména na náležitosti vůle, projevu vůle a předmětu právního úkonu (srov. ustanovení § 37 a 39 občanského zákoníku).

Právní úkon jako projev vůle směřující zejména ke vzniku, změně nebo zániku práv nebo povinností, které právní předpisy s takovým projevem spojují, musí být podle ustanovení § 37 občanského zákoníku *učiněn svobodně a vážně, určitě a srozumitelně; jinak je neplatný*.

Finanční arbitr v řízení nezjistil, resp. Navrhovatel ani Instituce v řízení nenamítali, že by jejich vůle nebyla svobodná, tedy že by Smlouvu o úvěru uzavřeli pod jakýmkoli nátlakem, ani nezpochybnili, že by při uzavírání Smlouvy o úvěru kterákoli ze stran neměla vážný úmysl Smlouvu o úvěru v navrhovaném znění uzavřít.

Vůle pak musí být v rámci právního úkonu projevována srozumitelně a určitě. Právní úkon je srozumitelný, pokud jeho slovní či jiné vyjádření umožňuje jeho adresátovi se seznámit s projevem vůle (které takové sdělení vyjadřuje) a chápat jej. Srozumitelnost projevu vůle se pak posuzuje z objektivního hlediska, neschopnost určitého konkrétního adresáta právnímu úkonu porozumět nemá právní relevanci (srov. Švestka, J. In Švestka, J., Spáčil, J., Škárová, M., Hulmák, M. a kol. Občanský zákoník I. § 1 až 459. Komentář. 2. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, 337 s.). Ke stejnému závěru dochází v rámci své rozhodovací činnosti též obecné soudy, podle kterých *právní úkon je nesrozumitelný, jestliže jednající po jazykové stránce nedosáhl v důsledku vadného slovního či jiného zprostředkování jasného vyjádření vůle a objektivně vzato nelze zjistit ani výkladem právního úkonu, co chtěl účastník projevit* (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2010, sp. zn. 23 Cdo 2942/2009).

Smluvní ujednání o Ceně za správu a vedení Úvěrového účtu č. 1 je ve Smlouvě o úvěru č. 1 vyjádřeno na její druhé straně v bodu 11. slovy *[k]lient se zavazuje zaplatit Bance následující ceny za úkony související s poskytnutím a správou úvěru... cenu za správu a vedení Úvěrového účtu ve výši 49,00 Kč*. V případě Smlouvy o úvěru č. 2 je ujednáno o Ceně za správu a vedení Úvěrového účtu č. 2 uvedeno v Části I, bodu 4 slovy *[k]lient se dále zavazuje uhradit Bance... (b) cenu za správu a vedení Úvěrového účtu ve výši 49,00 Kč*.

Ustanovení § 35 odst. 2 občanského zákoníku říká, že *[p]rávní úkony vyjádřené slovy je třeba vykládat nejenom podle jejich jazykového vyjádření, ale zejména též podle vůle toho, kdo právní úkon učinil, není-li tato vůle v rozporu s jazykovým projevem*.

Finanční arbitr proto posuzoval užití slovní spojení ze sémantického hlediska.

Označení „cena“ je v běžném životě zažitým pojmem pro hodnotu zboží nebo poskytnuté služby vyjádřenou zpravidla v penězích. Slovo „správa“ ve svém nejobecnějším významu vyjadřuje činnost, jejímž cílem je zařizování nějakých záležitostí, péče o ně, řízení těchto záležitostí jako např. správa majetku, politická správa, hospodářská správa. Slovo „vedení“ samo o sobě může mít mnoho významů, v posuzovaném případě jej lze užít především jako synonymum slova správa, dále může znamenat řízení, dozor či kontrolu. Konečně slovo „účet“ v použitém významu znamená určité konto vedené na jméno určité osoby (jako např. účet u banky nebo účet zákazníka u obchodníka s cennými papíry) s přívlastkem „úvěrový“, který jazykově poukazuje na provázanost „úctu“ a úvěrového vztahu, slovo „účet“ však může zároveň ve spojení se slovem „vedení“ evokovat představu vedení nějaké evidence, v jejímž rámci se objevují různé položky (srov. vedení běžného účtu, kde na výpisu z tohoto účtu jsou vidět veškeré příchozí a odchozí platby, jejich příznaky apod.).

Z řazení použitých slov v bodu 11. Smlouvy o úvěru č. 1 a části I, bodu 4 Smlouvy o úvěru č. 2 pak lze dovodit, že podstatou příslušného smluvního ujednání je ocenění služby spočívající ve vedení a správě úvěrového účtu, resp. úvěrového vztahu (srov. níže), a povinnost Navrhovatele takto stanovenou cenu zaplatit. Příslušné smluvní ujednání tedy obsahuje slova a slovní spojení, jejichž význam je v současné společnosti běžně znám a užíván.

K odlišnostem ve slovním vyjádření předmětné položky na výpisu z Úvěrového účtu („cena za vedení účtu“) nebo v různém označování Ceny za správu a vedení Úvěrového účtu účastníky řízení finanční arbitr nepřihlížel, neboť tato představují jen zkrácené nebo velmi blízké označení Ceny za správu a vedení Úvěrového účtu.

Finanční arbitr k námitce Navrhovatele o nesrozumitelnosti ujednání o Ceně za správu a vedení Úvěrového účtu zkoumal vedle jazykového vyjádření též vůli, resp. úmysl, Navrhovatele a Instituce z hlediska, zda tato nebyla v okamžiku uzavírání Smlouvy o úvěru v rozporu s jazykovým vyjádřením sporného smluvního ujednání o Ceně za správu a vedení Úvěrového účtu.

Ustanovení § 266 odst. 1 obchodního zákoníku říká, že *[p]rojev vůle se vykládá podle úmyslu jednajících osoby, jestliže tento úmysl byl straně, které je projev vůle určen, znám nebo jí musel být znám* a odst. 2 mimo jiné předpokládá, že *[v] případech, kdy projev vůle nelze vyložit podle odstavce 1, vykládá se projev vůle podle významu, který by mu zpravidla přikládala osoba v postavení osoby, které byl projev vůle určen.*

Finanční arbitr současně vzal v potaz v souladu s ustanovením § 266 odst. 3 obchodního zákoníku též jednání o uzavření smlouvy, praxi, kterou mezi sebou Navrhovatel a Instituce zavedli, a zejména pak následné chování Navrhovatele a Instituce po uzavření Smlouvy o úvěru č. 1 a Smlouvy o úvěru č. 2.

Vůle Instituce poskytovat Navrhovateli určité služby jako protihodnotu Ceny za správu a vedení obou Úvěrových účtů je zřejmá ze sebezprezentace Instituce a z jejího vystupování navenek ke svým klientům, když Instituce v rámci smluvního vztahu poskytuje svým klientům širokou škálu služeb, počínaje poradenskou činností na bezplatné telefonní lince, bezpočtu obchodních míst, která mohou klienti využívat, možností neomezeného náhledu na účet skrze internetové bankovníctví, zasílání pravidelných výpisů z účtu, včasné upozorňování na prodlení apod. Tato skutečnost musela být Navrhovateli známa z obecného povědomí o Instituci již v době podpisu Smlouvy o úvěru č. 1. Neznalost tím spíše Navrhovatel nemůže namítat v případě uzavření Smlouvy o úvěru č. 2, tedy v době, kdy Navrhovatel již čerpal Úvěr č. 1 a s činností Instituce a jí poskytovaných služeb souvisejících s poskytnutím úvěru měl praktickou zkušenost. Finanční arbitr proto nemá pochyb o vůli Instituce určité služby v souvislosti s poskytnutím úvěru poskytovat a inkasovat za ně Cenu za správu a vedení Úvěrového účtu.

Stejně tak Navrhovatelova vůle čerpat služby spočívající ve správě a vedení jednotlivých úvěrových účtů (Navrhovatel v textu návrhu používá termíny správa a vedení úvěrového účtu a správa úvěru promiscue) a platit za ně Cenu za správu a vedení Úvěrového účtu je nepochybná. Sám Navrhovatel tvrdí, že Smlouvu o úvěru podepisoval s očekáváním, že Instituce bude jako protihodnotu Ceny za správu a vedení Úvěrového účtu poskytovat nějaké služby související se správou jednotlivých úvěrů. Navrhovatel proto předmětnému smluvnímu ujednání rozuměl již v momentě uzavření Smlouvy o úvěru, navíc implicitně připouští, že v případě, kdyby Instituce nějaké služby poskytovala, byla by oprávněna za ně Cenu za správu a vedení Úvěrového účtu požadovat.

Finanční arbitr považuje tvrzení Navrhovatele o nesrozumitelnosti předmětného smluvního ujednání za účelové, neboť sám Navrhovatel v řízení prokázal, že použitému slovnímu spojení rozuměl již v době uzavření Smlouvy o úvěru a rozumí mu i nadále, když ve svém návrhu provádí věcnou polemiku nad významem a použitím pojmu správa a když jako protihodnotu hrazení Ceny za správu a vedení Úvěrového účtu očekával poskytování služeb souvisejících se správou úvěru.

Finanční arbitr na základě shora popsaného rozboru proto nemá pochyb o tom, že ujednání o Ceně za správu a vedení Úvěrového účtu je pro Navrhovatele srozumitelné.

Právní úkon, který je sice srozumitelný, však může být neurčitý, když nebude možno určit jeho obsah, a to ani výkladem, který finanční arbitr provede podle relevantních výkladových pravidel. Je tedy pojmově vyloučeno, aby byl právní úkon zároveň nesrozumitelný a neurčitý, jak uvádí Navrhovatel ve vztahu ke spornému ujednání Ceny za správu a vedení Úvěrového účtu. Uvedený názor ostatně potvrzuje též nauka (srov. Švestka, J. In Švestka, J., Spáčil, J., Škárová, M., Hulmák, M. a kol. Občanský zákoník I. § 1 až 459. Komentář. 2. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, 337 s.) či konstantní judikatura Nejvyššího soudu České republiky (srov. např. rozhodnutí ze dne 25. 6. 2009, sp. zn. 23 Cdo 1363/2009).

Finanční arbitr proto dále zkoumal určitost právního úkonu, tedy jaký je věcný obsah smluvního ujednání o Ceně za správu a vedení Úvěrového účtu.

Smlouva o úvěru kromě výslovně upravené povinnosti Navrhovatele platit Cenu za správu a vedení Úvěrového účtu nedefinuje, co se správou a vedením Úvěrového účtu rozumí.

Instituce velmi podrobně specifikovala, jaké konkrétní služby se podle svého vyjádření zavázala Navrhovateli poskytovat až ve svém vyjádření předloženém v tomto řízení. Vůle Navrhovatele nějaké služby čerpat byla zjištěna (Navrhovatel navíc vybrané služby i skutečně čerpal), avšak Navrhovatel nspecifikoval, jaké služby by to měly být.

Finanční arbitr se proto musel zabývat otázkou, zda je smluvní ujednání o Ceně za správu a vedení Úvěrového účtu obsahující povinnost Navrhovatele tuto cenu pravidelně hradit dostatečným vyjádřením obsahu nabízené a poskytované služby, a to zejména s ohledem na absenci výslovné definice, co lze rozumět pod pojmem správa a vedení Úvěrového účtu.

Jelikož smluvní ujednání o Ceně za správu a vedení Úvěrového účtu koncipovala a do Smlouvy o úvěru zakomponovala Instituce a jelikož úmysl Navrhovatele není znám ve vztahu ke konkrétním službám, je nutné projev vůle Instituce vyložit podle významu, který by mu zpravidla příkládala osoba v postavení osoby, které byl projev vůle určen. V této souvislosti tak lze uvažovat tzv. typického účastníka smluvního vztahu, přičemž v předmětném řízení je takový typický účastník v postavení úvěrového dlužníka čerpajícího Úvěr a služby spočívající ve správě a vedení Úvěrového účtu, za něž platí Instituci Cenu za správu a vedení Úvěrového účtu.

U spotřebitelských smluv lze za typického účastníka označit průměrného spotřebitele, kterého do oblasti spotřebitelského práva vneslo evropské právo. Definice průměrného spotřebitele je explicitně obsažena například v bodu 18 preambule směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/29/ES ze dne 11. května 2005 o nekalých obchodních praktikách vůči spotřebitelům na vnitřním trhu a o změně směrnice Rady 84/450/EHS, směrnic Evropského parlamentu a Rady 97/7/ES, 98/27/ES a 2002/65/ES a nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 2006/2004 (směrnice o nekalých obchodních praktikách). Průměrným spotřebitelem se rozumí spotřebitel, který má dostatek informací a je v rozumné míře pozorný a opatrný, s ohledem na sociální,

kulturní a jazykové faktory. Shodné pojetí přijal i Nejvyšší soud České republiky v rozsudku ze dne 30. 5. 2007, sp. zn. 32 Odo 229/2006, nebo v rozsudku ze dne 30. 10. 2009, sp. zn. 23 Cdo 1057/2009.

Citovaná směrnice dále v bodě 18 preambule uvádí, že „[p]ojem průměrného spotřebitele není statistickým pojmem. Pro stanovení typické reakce průměrného spotřebitele v daném případě budou muset vnitrostátní soudy a orgány vycházet z vlastního úsudku, s přihlédnutím k judikatuře Soudního dvora“. Uvedené potvrdil ve své rozhodovací praxi i Nejvyšší soud České republiky, když v rozhodnutí ze dne 23. 9. 2011, sp. zn. 23 Cdo 2500/2010, mj. konstatoval, že „[p]ři posuzování, zda jednání žalované je v rozporu s dobrými mravy soutěže nebo by mohlo přivodit újmu jinému soutěžiteli – zde žalobkyni – či spotřebitelům, vycházely soudy správně z hlediska průměrného spotřebitele (spotřebitele nakupujícího hračky), který se orientuje podle značky, kvality a dalších vlastností zboží (jako např. cena), aniž by musely vzít v úvahu jako důkaz jakýkoliv spotřebitelský průzkum“.

Finanční arbitr proto s cílem podrobit zkoumání typické reakce a vnímání spotřebitelů v postavení úvěrových dlužníků ve svých úvahách vycházel z představy průměrného spotřebitele definovaného na úrovni práva Evropské unie s přihlédnutím k sociálním, kulturním a jazykovým podmínkám panujícím na území České republiky.

Podle názoru finančního arbitra průměrný spotřebitel v pozici úvěrového dlužníka aktivně řídí svou finanční situaci, má zájem svůj dluh uhradit vždy řádně a včas, a chce předcházet případným sankcím.

S ohledem na provedený sémantický výklad pojmu správa a vedení úvěrového účtu vychází finanční arbitr z premisy, že průměrný spotřebitel v rámci správy a vedení úvěrového účtu nebo správy úvěru zpravidla očekává, že úvěrový věřitel se bude o úvěrový vztah starat a bude o něj pečovat tak, že po dlužníkovi nebude požadovat vynaložení nepřiměřeného úsilí nebo dalších nákladů v průběhu úvěrového vztahu, a současně tak, aby úvěrový dlužník měl k dispozici dostatek informací pro řádné plnění svého dluhu a aby v průběhu úvěrového vztahu nedocházelo k nenadálým situacím, které by byly ke škodě dlužníka, a že vyjde dlužníkovi v případě, že nenadálá situace přece jen nastane, při jejím řešení vstříc.

Čerpá-li průměrný spotřebitel úvěr, očekává, že bude od věřitele dostávat informace o stavu úvěrového vztahu, zejména informaci o tom, kolik mu ještě zbývá zaplatit a kolik již na úvěr reálně zaplatil, a to jak na jistíně, tak na úrocích a dalších sjednaných poplatcích.

Pravidelnost a četnost poskytovaných informací se pak odvíjí od charakteru úvěrového vztahu, zejména pak od doby trvání sjednaného úvěru, výše čerpané částky, způsobu čerpání úvěru a způsobu jeho splácení. V případě, že průměrný spotřebitel čerpal úvěr jednorázově v plné výši, a to zpravidla na počátku smluvního vztahu, a je povinen hradit splátky úvěru jedenkrát měsíčně, je pro něj relevantní informace na měsíční bázi. Vedle toho však v případě mimořádných situací, jakou může být například záměr úvěr předčasně splatit, má průměrný spotřebitel zájem obdržet tyto informace ad hoc, a to obratem v přiměřené době tak, aby nemusel čekat na termín další pravidelné informace.

Prostředek, jakým jsou tyto informace poskytovány, závisí na charakteru úvěrového vztahu a na preferencích dlužníka a věřitele, informace mohou být poskytovány například formou výpisu z úvěrového účtu nebo jiné evidence věřitele v listinné podobě nebo prostřednictvím náhledu na úvěrový vztah skrze internetovou nebo jakoukoli jinou aplikaci věřitele. Ačkoli je pro průměrného spotřebitele rozhodující především obsah těchto informací, zvolený prostředek by

měl spotřebiteli zajistit, aby obdržené informace byly průkazné a aby s nimi mohl dále nakládat, zejména je uchovat tak, aby se na ně spotřebitel mohl kdykoli odvolat ve vztahu k věřiteli nebo třetím osobám.

Správa úvěru nebo vedení úvěrového účtu se podle představy průměrného spotřebitele projevuje i při splácení úvěru, a to v podobě větší než běžné a nezbytně nutné součinnosti věřitele při převzetí splátek od dlužníka. Věřitel aktivně spravující úvěr si nejen ohlídá datum splátky, ale zároveň usnadní spotřebiteli i její provedení. Taková činnost věřitele pak může spočívat například ve včasném upozornění na blížící se datum pravidelné splátky s uvedením její výše (tato informace pak bude relevantní zejména u takových úvěrových produktů, kdy výše pravidelné měsíční splátky se bude v čase měnit) nebo technické zajištění provedení samotné splátky. V praxi pak nebude vyloučeno a nebude ani neobvyklé, že předběžné informování o splátce a zajištění provedení samotné splátky může splývat v jeden úkon věřitele.

Způsob a prostředek předběžného informování o splátce a zajištění provedení splátky se pak bude opět odvíjet od charakteru úvěrového vztahu a preferencí dlužníka a věřitele; informování může spočívat například v kontaktování dlužníka s uvedením data a výše blížící se splátky formou SMS, emailu, telefonicky, zasláním složenky s předvyplněnými údaji věřitelem dlužníkovi nebo upozorněním v internetové nebo jiné aplikaci, zajištění provedení samotné splátky pak například formou inkasa, které může být realizováno například formou osobního vyzvednutí peněžních prostředků u úvěrového dlužníka nebo formou zajištění bezhotovostního převodu z běžného účtu úvěrového dlužníka bez nutnosti vynaložení dalšího úsilí nebo nákladů ze strany dlužníka.

Průměrný spotřebitel současně očekává, že i věřitel bude aktivně konat v případě, že nastane neočekávaná situace, zejména prodlení dlužníka se splácením úvěru.

Podle názoru finančního arbitra si je průměrný spotřebitel vědom konkrétního data a výše pravidelné měsíční splátky a dbá na to, aby měl v daném čase k dispozici vždy dostatek peněžních prostředků na její zaplacení. Průměrný spotřebitel však od věřitele, který pro něj jako úvěrového dlužníka bude řádně spravovat úvěr, očekává, že jej bezodkladně upozorní na skutečnost, že se dostal do prodlení, a to zejména tehdy, kdy si dlužník prodlení není vědom.

Průměrný spotřebitel navíc vedle včasného informování o prodlení počítá s tím, že mu věřitel sdělí přesnou částku, kterou má k určitému datu zaplatit, aby ji nemusel sám počítat za situace, kdy se tato částka v případě prodlení mění denně a kdy její výše nemusí být vždy s ohledem na sjednaný způsob úročení průměrným spotřebitelem snadno dopočitatelná.

Stejně tak průměrný spotřebitel předpokládá, že správa úvěru nebo vedení úvěrového účtu v sobě zahrnuje i provádění změn ve smluvní dokumentaci vyvolaných změnami v osobních a korespondenčních údajích dlužníka, v jeho osobním statusu apod., a to opět bez vynaložení zvláštního úsilí nebo dodatečných nákladů ze strany úvěrového dlužníka.

Při zkoumání představy průměrného spotřebitele není přitom podle názoru finančního arbitra rozhodné, zda se hovoří o správě a vedení úvěrového účtu, anebo správě a vedení úvěru, neboť průměrný spotřebitel nebude mezi těmito pojmy příliš rozlišovat, když svůj závazek spatřuje především ve vrácení peněžních prostředků a zaplacení odměny věřiteli bez ohledu na fakt, zda se tak děje skrze jakýsi úvěrový účet či napřímo. Finanční arbitr se navíc domnívá, že pro účely posouzení věcného obsahu předmětného smluvního ujednání není rozhodné, zda je případný úvěrový účet veden na jméno úvěrového dlužníka či nikoli nebo zda poskytnutí peněžních prostředků a jejich vrácení probíhá skrze takový zvláštní účet.

Jak již bylo výše uvedeno, právo Navrhovatele být kdykoli informován o stavu úvěrového vztahu a jemu odpovídající závazek Instituce informovat Navrhovatele o aktuální výši pohledávky, např. v posuzovaném případě zasílat pravidelný bilanční výpis z Úvěrového účtu, není ve Smlouvě o úvěru ani ve Všeobecných obchodních podmínkách výslovně sjednáno. Vzhledem k tomu, že pravidelné informování Navrhovatele o stavu úvěrového vztahu naplňuje představu průměrného spotřebitele o službách poskytovaných jako protihodnota Ceny za správu a vedení Úvěrového účtu a že vystavení a zasílání bilančního výpisu z Úvěrového účtu není samostatně zpoplatněno v Sazebníku, je finanční arbitr toho názoru, že poskytování této služby je zpoplatněno Cenou za správu a vedení Úvěrového účtu.

Navrhovatel a Instituce si ve Smlouvě o úvěru výslovně sjednali, že Instituce bude provádět úhradu sjednaných plateb, a to formou inkasa z běžného účtu. Instituce v den splatnosti kterékoli ze sjednaných plateb, resp. obchodní den bezprostředně předcházející datu splatnosti, pokud toto datum připadne na den pracovního klidu, zajišťovala převod peněžních prostředků ve výši odpovídající sjednané platbě tak, aby se Navrhovatel v případě dostatku peněžních prostředků na svém běžném účtu nedostal do prodlení. Navrhovatel se tak nemusel každý měsíc aktivně starat o včasnou úhradu sjednaných plateb; byl pouze nucen na svém běžném účtu zajistit dostatek peněžních prostředků potřebných k úhradě příslušné měsíční splátky. Jelikož lze inkaso podřadit podle představy průměrného spotřebitele pod služby spočívající ve správě úvěru a Navrhovatel dal ve Smlouvě o úvěru výslovný souhlas k jeho provádění, bez něhož by Instituce tuto službu ani nemohla poskytovat, mohlo by být inkaso zpoplatněno Cenou za správu a vedení Úvěrového účtu.

Instituce však tuto službu v její části spočívající v technickém zajištění provedení splátky samostatně zpoplatnila ve svém sazebníku, a to konkrétně v případě Smlouvy o úvěru č. 1, v části II. Platební styk bodu 1. 4. 2. (pozn. finančního arbitra – ve znění účinném od 20. 8. 2008 do 30. 9. 2008) označeném jako účetní položka vzniklá realizací trvalého příkazu částkou ve výši 5,- Kč za každý provedený převod peněžních prostředků. V případě Smlouvy o úvěru č. 2 je shodná položka uvedena v části II. Platební styk, bod 1. 4. 2. (pozn. finančního arbitra – ve znění účinném od 1. 1. 2009 do 30. 4. 2009) označeném jako účetní položka vzniklá realizací trvalého příkazu částkou ve výši 5,- Kč za každý provedený převod peněžních prostředků. Ze zařazení této položky do části sazebníku, která je věnována platebním službám, by sice bylo možno dovodit, že touto částkou je zpoplatněna jen část inkasa, která spočívá v technickém zajištění provedení splátky (zejména formou platební transakce), avšak po průměrném spotřebiteli nelze spravedlivě požadovat, aby službu, která je obecně označena slovy realizace inkasa, resp. „realizace souhlasu s inkasem“, vnímal jako dvojsložkovou, kde jedna její část bude zpoplatněna částkou ve výši 5,- Kč a druhá zbývající část předcházející provedení splátky a spočívající ve včasné poplání peněžních prostředků by pak měla být zpoplatněna jinde, konkrétně Cenou za správu a vedení Úvěrového účtu.

Jak již bylo výše podrobně popsáno, průměrný spotřebitel vnímá inkaso jako jednu komplexní službu, která spočívá v zajištění včasné a řádné úhrady pravidelné splátky bez ohledu na to, z kolika kroků se tato služba skládá. V případě, že Instituce inkaso zpoplatní samostatně v sazebníku, byť ve vztahu k jedné jeho části, je toto zpoplatnění způsobilé v průměrném spotřebiteli vyvolat dojem, že služba provádění inkasa je zpoplatněna jako celek. Instituce tak samostatným oceněním inkasa vyloučila jeho zpoplatnění Cenou za správu a vedení Úvěrového účtu.

Naopak úprava včasného informování Navrhovatele o nastalém prodlení prostřednictvím SMS, telefonního bankéře, bankomatu nebo upozorněním prostřednictvím služby Servis 24, tedy služba, kterou průměrný spotřebitel taktéž očekává v rámci správy úvěru nebo vedení úvěrového

úctu, není ve Smlouvě o úvěru č. 1 ani ve Smlouvě o úvěru č. 2 ani ve Všeobecných obchodních podmínkách výslovně obsažena. Současně však ani jedna z těchto služeb není uvedena jako samostatná položka v Sazebníku č. 1, ani v Sazebníku č. 2. V případě, že by Instituce tyto služby zpoplatnila zvláštním poplatkem, dala by tak výslovně najevo, že je Instituce považuje za samostatné služby odlišné od správy a vedení Úvěrového účtu. Včasné upozornění na případné prodlení výše uvedenými prostředky lze proto považovat za služby, které jsou Cenou za správu a vedení Úvěrového účtu zpoplatněny.

Pod Cenu za správu a vedení jednotlivých Úvěrových účtů však nelze podřadit případné upozornění Navrhovatele na prodlení se splácením v podobě zaslání upomínky v listinné podobě, která je pro účely předmětného úvěrového vztahu v Sazebníku č. 1 a v Sazebníku č. 2 samostatně zpoplatněna shodnou částkou ve výši poštovného za první upomínku, částky 300,00 Kč plus poštovné za druhou upomínku a částky 500,00 Kč plus poštovné za třetí upomínku. Stejně tak Finanční arbitr dospěl k závěru, že Instituce samostatným zpoplatněním těchto služeb sama tyto služby vyčleňuje ze správy a vedení Úvěrových účtů.

Instituce ke zkoumaným službám dále řadí možnost provedení změny smluvních podmínek. Ačkoli, jak bylo uvedeno výše, průměrný spotřebitel očekává provádění změn ve smluvní dokumentaci v návaznosti na změny v osobních a jiných údajích v rámci služby správy úvěru nebo vedení úvěrového účtu, je tato služba obecně v případě, kdy ke změně smluvních podmínek dochází z podnětu Navrhovatele, samostatně zpoplatněna částkou ve výši [0,2 %] z *aktuálního zůstatku*, min 100,-, max. 1.500,- přičemž uvedené ceny jsou v Kč. Finanční arbitr proto ani tuto službu nemůže podřadit pod Cenu za správu a vedení Úvěrového účtu.

Co se týče poradenství a klientského servisu na pobočce nebo prostřednictvím telefonního bankéře a poradenství při potížích klientů se splácením poskytnutého úvěru, nelze podle názoru finančního arbitra průměrnému spotřebiteli v postavení úvěrového dlužníka podřadit představu o možnosti takovou službu od Instituce za úplatu čerpat. Finanční arbitr je přesvědčen, že hlavním zájmem průměrného spotřebitele v pozici úvěrového dlužníka je splnit svůj závazek spočívající v povinnosti vrátit věřiteli finanční prostředky a zaplatit za ně úroky, kdy pro splnění je rozhodná pouze informace kolik dlužníkovi zbývá zaplatit a zda případně není v prodlení. Ohledně konzultačních a poradenských služeb má finanční arbitr za to, že tyto služby jsou vnímány průměrným spotřebitelem v České republice nikoli jako spravování úvěru, nýbrž jako imanentní součást úvěrového smluvního vztahu v tom smyslu, že spotřebitel na druhou stranu nahlíží jako na partnera, na kterého se může kdykoliv za trvání smluvního vztahu obrátit s žádostí o radu. Průměrný spotřebitel je tak nevnímá jako samostatnou službu, ale jako běžnou komunikaci mezi smluvními stranami. Toto povědomí průměrného spotřebitele je navíc posíleno praxí některých finančních institucí včetně Instituce, které pro komunikaci se zákazníkem zřizují bezplatné telefonní linky, takže spotřebitel v případě telefonické komunikace s druhou smluvní stranou nenese ani náklady hovorného.

Instituce dále mezi služby poskytované Navrhovateli za Cenu za správu a vedení Úvěrového účtu řadí „*potvrzení platební morálky, potvrzení o doplacení úvěru a vystavení splátkového kalendáře v listinné podobě*“. Finanční arbitr je však vzhledem k výše formulovaným závěrům toho názoru, že průměrný spotřebitel si ani jednu ze jmenovaných služeb pod pojmem správa a vedení Úvěrového účtu nebo úvěru nepředstaví. Zejména pak ve vztahu k potvrzení o doplacení úvěru, které představuje též v obchodněprávních vztazích jednu ze zákonných povinností věřitele, pokud o něj dlužník požádá. Podle ustanovení § 333 odst. 1 obchodního zákoníku platí *[p]řebírá-li plnění přímo věřitel, je dlužník oprávněn požadovat na něm potvrzení o předmětu a rozsahu plnění a odeprít je, dokud mu potvrzení není současně vydáno*. Jelikož v případě předmětného úvěrového vztahu plnil Navrhovatel přímo Instituci jako věřiteli, měl

Navrhovatel kdykoli za trvání úvěrového vztahu nárok na vystavení potvrzení o předmětu a rozsahu plnění. Uvedený závěr pak platí též pro případ ukončení úvěrového vztahu.

Jak již bylo uvedeno výše, jedním z prostředků pravidelného nebo ad hoc informování o úvěrovém vztahu, které průměrný spotřebitel očekává v rámci správy úvěru nebo vedení úvěrového účtu, může být internetová nebo jakákoli jiná aplikace věřitele. Službu Servis 24 lze považovat za nástroj umožňující úvěrovému dlužníku kdykoli zjistit, kolik již na Úvěru zaplatil a kolik mu zbývá doplatit, a tedy za prostředek umožňující Navrhovateli neomezený náhled na Úvěrový účet, a to za využití internetu.

V posuzovaném případě služba Servis 24 není výslovně sjednána ve Smlouvě o úvěru ani ve Všeobecných obchodních podmínkách. Její faktické poskytování a využívání klienty však předpokládá sazebník Instituce ve své části III. upravující Přímé bankovníctví (pozn. finančního arbitra – ve znění účinném od 1. 8. 2008 do 17. 4. 2009 – tento sazebník je platný jak pro Smlouvu o úvěru č. 1, tak pro Smlouvu o úvěru č. 2), který tuto položku obsahuje, avšak měsíčním poplatkem za využívání této služby zatěžuje klienty Instituce pouze ve vztahu ke sporožirovým a běžným účtům (konkrétně částkami ve výši 25,- a 100,- Kč měsíčně). Sazebník naopak samostatně nezpoblatňuje připojení a vedení úvěrových účtů ve službě Servis 24 ani výslovně neuvádí, že je tato služba zdarma (v takovém případě by nešlo dovozovat, že příslušná služba by mohla být zpoplatněna nepřímo v jiných poplatcích v sazebníku, tedy například i v Ceně za správu a vedení Úvěrového účtu). Vzhledem k těmto skutečnostem je finanční arbitr toho názoru, že cena za službu Servis 24 co do funkcionality určené pro neomezené nahlížení na Úvěrový účet, a tudíž jako prostředek k realizaci oprávnění Navrhovatele se kdykoli seznámit se stavem úvěrového vztahu, je zahrnuta v Ceně za správu a vedení Úvěrového účtu. Tomuto závěru nebrání skutečnost, že Navrhovatel službu Servis 24 fakticky nevyužíval, neboť, jak je finančnímu arbitrovi známo z jeho úřední činnosti, Instituce je připravena tuto službu kdykoliv po dobu trvání smluvního vztahu svým klientům, tedy i Navrhovateli, poskytovat.

V řízení bylo na základě shromážděných podkladů zjištěno, že Navrhovatel v případě Úvěru č. 1 celkem 5x (v roce 2008, 2009, 2010, 2011 a 2012) a v případě Úvěru č. 2 celkem 4x (v roce 2009, 2010, 2011 a 2012) obdržel bilanční výpis. Finanční arbitr proto tvrdí Navrhovatele o tom, že žádné služby za trvání smluvního vztahu nečerpal, shledává nepravdivým. Z tohoto pohledu se pak i tvrzení Navrhovatele o neurčitosti smluvního ujednání o Ceně za správu a vedení Úvěrového účtu pro nemožnost určení jeho obsahu jeví jako účelové, neboť Navrhovatel výše uvedené služby skutečně čerpal.

Finanční arbitr nerozporuje, že Cena za správu a vedení Úvěrového účtu je svým charakterem a formou sjednání paušální platbou a není tedy rozhodné, zda Navrhovatel reálně čerpal služby, za které Cenu za správu a vedení Úvěrového účtu hradil. Finanční arbitr zkoumal, jaké služby Navrhovatel skutečně čerpal, pouze za účelem provedení výkladu projevu vůle účastníků řízení. Finanční arbitr opakuje, že tento výklad je klíčový za situace, kdy obsah služeb, za které se hradí Cena za správu a vedení Úvěrového účtu není v konkrétní Smlouvě o úvěru ani na jiném místě smluvní dokumentace explicitně definován.

Finanční arbitr konstatuje, že výše uvedené závěry o obsahu služeb, za které Navrhovatel hradil Cenu za správu a vedení Úvěrového účtu, podporuje v souladu s ustanovením § 266 odst. 3 obchodního zákoníku též vlastní chování Navrhovatele a Instituce spočívající v hrazení Ceny za správu a vedení Úvěrového účtu na straně jedné a ve faktickém poskytování výše identifikovaných služeb spočívajících zejména v pravidelném zasílání bilančních výpisů z Úvěrového účtu na straně druhé, a to po celou dobu trvání smluvního vztahu.

Navrhovatelovo tvrzení, že nemá a nikdy neměl vůli jakékoli služby v souvislosti s Úvěrem čerpat, pak považuje finanční arbitr za ryze účelové. Navíc, jak potvrzuje též nález Ústavního soudu České republiky ze dne 23. 3. 2005, sp. zn. I. ÚS 572/04, [...] *případnou změnu následného chování nelze a priori hodnotit jako nemožnost zjištění skutečného obsahu projevu vůle potvrzeného bezprostředním chováním...*

Finanční arbitr po provedeném právním posouzení za použití výše uvedených výkladových pravidel shledal smluvní ujednání o Ceně za správu a vedení Úvěrového účtu srozumitelným a určitým.

Skutečnost, že vybrané služby nejsou výslovně v textu Smlouvy o úvěru vyjmenovány, tomuto závěru nebrání, když *[t]ext smlouvy je toliko prvotním přiblížením se k významu smlouvy, který si chtěli její účastníci svým jednáním stanovit. Doslovný výklad textu smlouvy může, ale nemusí být v souladu s vůlí jednajících stran. Směřuje-li vůle smluvních stran k jinému významu a podaří-li se vůli účastníků, procesem hodnocení skutkových a právních otázek, ozřejmit, má shodná vůle účastníků smlouvy přednost před doslovným významem textu jimi formulované smlouvy. Vůle je vnitřním stavem jedající osoby, který není bezprostředně přístupný interpretovi právního úkonu a není interpretem tohoto právního úkonu poznatelný. Na vůli je proto nutno usuzovat z vnějších okolností, spojených s podpisem a realizací smluvního vztahu, zejména na okolnosti spojené s podpisem smlouvy a následné jednání účastníků po podpisu smlouvy.* (srov. nález Ústavního soudu České republiky ze dne 14. 4. 2005, sp. zn. I. ÚS 625/03).

Finanční arbitr je toho názoru, že naopak služby, které jdou nad rámec představy průměrného spotřebitele a které by měly být součástí služeb poskytovaných jako protihodnota Ceny za správu a vedení Úvěrového účtu, by měly být ve Smlouvě o úvěru nebo Všeobecných obchodních podmínkách výslovně definovány, včetně pravidel a podmínek jejich poskytování, resp. čerpání Navrhovatelem.

8.3. Dovolnost ujednání o Ceně za správu a vedení Úvěrového účtu

Finanční arbitr se dále zabýval otázkou, zda mohl být nad rámec úroku jako imanentní náležitosti úvěrového vztahu vůbec sjednáno nějaké další cenové ujednání v podobě Ceny za správu a vedení Úvěrového účtu.

V občanském i obchodním právu obecně, zejména pak v jejich ustanoveních týkajících se závazkových vztahů, je kladen důraz na zásadu autonomie vůle, *neboť se jedná o zcela elementární podmínku fungování materiálního právního státu* (srov. např. nález Ústavního soudu ze dne 11. 11. 2009, sp. zn. IV. ÚS 128/06). *Pokud kogentní ustanovení smluvní volnost výslovně nezakazuje nebo pokud z jeho povahy nevyplývá, že se od něho nelze odchýlit, nejsou účastníci omezeni v tom, aby si na základě svobodného smluvního rozhodování vymezili, jaké povinnosti smlouvou převezmou a jaká práva si smlouvou založí. Jen tak mohou v souladu se zásadou autonomie vůle nejlépe realizovat vlastní osobní a hospodářské představy a záměry v souladu s jejich individuálními zájmy, potřebami a preferencemi* (srov. v tomto smyslu např. rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 27. 7. 2007, sp. zn. 33 Odo 657/2005). Zásada autonomie vůle však není absolutní a je omezena pro tento případ relevantním právem ochrany spotřebitele (srov. nález Ústavního soudu ze dne 15. 6. 2009, sp. zn. I. ÚS 342/09), jak bude rozvedeno níže.

Ve vztahu ke Smlouvě o úvěru jsou kogentními normami, od kterých se strany nemohou odchýlit, základní ustanovení tohoto pojmenovaného smluvního typu obsažené v ustanovení § 497 obchodního zákoníku ve znění *[s]mlouvou o úvěru se zavazuje věřitel, že na požádání*

dlužníka poskytne v jeho prospěch peněžní prostředky do určité částky, a dlužník se zavazuje poskytnuté peněžní prostředky vrátit a zaplatit úroky a dále pak na základě odkazu obsaženého v ustanovení § 263 odst. 1 obchodního zákoníku též jeho ustanovení § 499: Za sjednání závazku věřitele poskytnout na požádání peněžní prostředky lze sjednat úplatu, jestliže poskytování úvěru je předmětem podnikání věřitele.

Ani jedno z citovaných ustanovení neobsahuje zákaz sjednání Ceny za správu a vedení Úvěrového účtu nad rámec plateb za poskytnutý úvěr předvídaných těmito ustanoveními, rozuměj úroku jako pojmového znaku úvěrového vztahu a poplatku za sjednání úvěrového závazku v případě, že je poskytování úvěru vykonáváno podnikatelsky, tedy soustavnou činností vykonávanou vlastním jménem, na vlastní účet a za účelem dosažení zisku poskytovatele úvěru. Jazykovým výkladem slovního spojení „za sjednání závazku“ lze usuzovat, že se tímto poplatkem bude rozumět zpravidla jednorázový poplatek hrazený na počátku smluvního vztahu označovaný například jako poplatek za poskytnutí úvěru, za sjednání úvěru, za uzavření smlouvy apod.

Obchodní zákoník tak nebrání sjednání dalšího poplatku či poplatků souvisejících s poskytováním úvěru, tedy i například s vedením Úvěrového účtu, když jeho sjednáním nedojde k porušení či obcházení zákona, nýbrž k úpravě vzájemného vztahu smluvních stran v oblasti zákonem neupravené. Dokonce se lze setkat též s názory, že takový poplatek je v případě, kdy je poskytování úvěru předmětem podnikání věřitele, který z povahy podnikání zcela legitimně sleduje dosažení zisku, důvodný (srov. rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 22. 3. 2012, sp. zn. 101/VSPH/14/2012).

Občanský zákoník též neobsahuje žádné ustanovení, které by výslovně nebo svým účelem zakazovalo Cenu za správu a vedení Úvěrového účtu sjednat, je však třeba mít na paměti, že případně sjednaná povinnost platit další poplatek za služby poskytované v souvislosti s poskytnutím úvěru nad rámec poplatku předvídaného v ustanovení § 499 obchodního zákoníku musí zrcadlit povinnost poskytovatele úvěru za poplatek poskytnout jeho plátcí odpovídající protihodnotu například v podobě vybraných služeb souvisejících s poskytnutým úvěrem.

Dalším předpisem, který se dotýká smluvního vztahu Navrhovatele a Instituce, je již zmíněný zákon č. 321/2001 Sb., ani z jeho obsahu však nelze vyčíst zákaz sjednat si Cenu za správu a vedení Úvěrového účtu. Tento zákon pouze předvídá existenci poplatku za vedení úvěrového účtu, když jeho placení nepovažuje za spotřebitelský úvěr (srov. ustanovení § 2 písm. a) bod 3. zákona č. 321/2001 Sb.: *Spotřebitelským úvěrem není.... platba za vedení účtu, který je určen ke splácení spotřebitelského úvěru...*).

Finanční arbitr v této souvislosti dodává, že ani výslovná zmínka o možné existenci poplatku za vedení úvěrového účtu ve výše uvedených předpisech samozřejmě bez dalšího neznámá, že jej tyto právní předpisy a probují. Skutečnost, že český právní řád neklade překážky pro sjednání Ceny za správu a vedení Úvěrového účtu, nevyklučuje její posouzení z pohledu možného rozporu s dobrými mravy, anebo její přiměřenosti a přípustnosti podle ustanovení § 55 a 56 občanského zákoníku.

8.4. Rozpor s dobrými mravy

Finanční arbitr souhlasí s tím, že smluvní ujednání, na jehož základě by byl Navrhovatel povinen hradit určitou peněžitou částku, aniž by existovalo jakékoli protiplnění Instituce nebo jiné právo Navrhovatele, by bylo samo o sobě v rozporu s dobrými mravy a jako takové ve smyslu ustanovení § 39 občanského zákoníku absolutně neplatné. Smluvnímu ujednání

ve spotřebitelských smlouvách, jehož podstatou je placení určité peněžité částky spotřebitelem, musí odpovídat závazek podnikatele, kterému má být tato částka hrazena, jinak by se jednalo o nedůvodné přispívání na provozní náklady podnikatele, které slouží k zajištění jeho běžné podnikatelské činnosti.

Takové smluvní ujednání shledal rozporným s dobrými mravy též například Nejvyšší soud České republiky, když ve svém rozsudku ze dne 30. 4. 2009, sp. zn. 23 Cdo 2184/2007, dospěl k závěru, že *[r]ozpor citovaného smluvního ujednání s dobrými mravy spočívá především v tom, že žalobkyně byla podle rámcové smlouvy povinna přispívat dovolatelce na otevření nových prodejen, avšak této její povinnosti podle skutkového zjištění odvolacího soudu neodpovídala žádná povinnost na straně dovolatelky. Nebyl tudíž stanoven žádný závazek dovolatelky odebrat určité množství zboží od žalobkyně, ani doba, po kterou by dovolatelka měla zboží odebírat. Žalobkyně tak byla nucena přispívat na investiční náklady dovolatelky, aniž by se jí za to dostalo jakéhokoliv závazně ujednaného protiplnění ve smyslu garance množství odebraného zboží a doby, po kterou toto zboží bude dovolatelka odebírat. Rozhodující z hlediska posouzení předmětného ujednání jakožto rozporného s dobrými mravy je však skutečnost, že žalobkyně tím, že byla podle ročních smluv povinna přispívat na náklady spojené s otevřením nových prodejen žalované, se podílela na nákladech žalované, ač je věcí každého podnikatelského subjektu, aby si své náklady podnikání hradil sám. Nemá totiž žádné opodstatnění, aby ve vztahu dvou samostatných podnikatelských subjektů přispíval jeden z těchto subjektů na investiční, či provozní náklady druhého subjektu. Ke krytí nákladů podnikatele slouží příjmy z jeho podnikání a tyto náklady nemůže ani zčásti přenášet na podnikatele jiného. Pakliže uvedený závěr byl učiněn ve vztahu mezi podnikateli, o to spíše musí platit ve vztahu mezi podnikatelem a spotřebitelem.*

Jelikož však finanční arbitr dospěl k závěru, že za Cenu za správu a vedení Úvěrového účtu Instituce fakticky poskytuje Navrhovateli konkrétní služby související se spravováním úvěru, nemůže se v ani jednom z posuzovaných případů jednat o rozpor s dobrými mravy z výše popsaných důvodů.

Rozpor s dobrými mravy, které jsou chápány jako *souhrn etických, obecně zachovávaných a uznávaných zásad, jejichž dodržování je mnohdy zajišťováno i právními normami tak, aby každé jednání bylo v souladu s obecnými morálními zásadami demokratické společnosti... Tento obecný horizont, který vývojem společnosti rozvíjí i svůj morální obsah v prostoru a čase, musí být posuzován z hlediska konkrétního případu také právě v daném čase, na daném místě a ve vzájemném jednání účastníků právního vztahu* (srov. usnesení Ústavního soudu ze dne 26. 2. 1998, sp. zn. II.ÚS 249/97) by však mohl nastat též tehdy, kdy by Cena za správu a vedení Úvěrového účtu byla v nápadném a hrubém nepoměru k tržní ceně poskytovaných služeb.

Jak finanční arbitr zjistil, odpovídají ceně ve výši 49,00 Kč měsíčně konkrétní relevantní služby, které byla Instituce připravena Navrhovateli v průběhu smluvního vztahu kdykoli poskytnout a jak bylo v řízení prokázáno, též vícekrát skutečně poskytla. Nelze tedy souhlasit s tvrzením Navrhovatele, že poplatek postrádá hospodářskou ekvivalenci.

8.5. Přiměřenost ujednání o Ceně za správu a vedení Úvěrového účtu

Ustanovení § 55 odst. 1 občanského zákoníku stanoví zásadu, že *[s]mluvní ujednání spotřebitelských smluv se nemohou odchýlit od zákona v neprospěch spotřebitele. Spotřebitel se zejména nemůže vzdát práv, které mu zákon poskytuje, nebo jinak zhoršit své smluvní postavení.* Absolutní neplatností jsou pak stížena taková smluvní ujednání, která jsou blíže rozvedena v ustanovení § 56 občanského zákoníku, který v odstavci 1 říká *[s]potřebitelské*

smlouvy nesmějí obsahovat ujednání, která v rozporu s požadavkem dobré víry znamenají k újmě spotřebitele značnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran a v odstavci 2 upřesňuje, že [u]stanovení odstavce 1 se nevztahuje na smluvní ujednání, která vymezují předmět plnění smlouvy nebo cenu plnění. Demonstrativní výčet podmínek, které je nutno vždy považovat za nepřiměřené, a tudíž neplatné, je pak obsažen v odstavci 3.

Finanční arbitr se proto zaměřil na posouzení aplikovatelnosti této právní úpravy na předmět sporu, a to i s ohledem na její předlohu obsaženou ve Směrnici 93/13/EHS.

Směrnice 93/13/EHS vychází z předpokladu, že spotřebitel se nachází v nerovném postavení vůči prodávajícímu zboží nebo poskytovateli služby, a to jak z hlediska vyjednávací síly, tak úrovně informovanosti. Spotřebitel je tak často veden k tomu, že přistoupí k podmínkám předem vyhotoveným prodávajícím nebo poskytovatelem, aniž může ovlivnit jejich obsah. Směrnice 93/13/EHS pak má za cíl tuto nerovnováhu vyvážit (srov. například rozsudek Evropského soudního dvora ze dne 27. června 2000, ve věci Océano Grupo Editorial SA proti Roció Murciano Quintero, sp. zn. C-240/98).

Instituce v posuzovaném případě využila tzv. adhezní smlouvu, tedy předem vyhotovenou Smlouvu o úvěru, včetně Všeobecných obchodních podmínek a Sazebníku, kterou předložila k podpisu Navrhovateli a na jejíž obsah mohl mít Navrhovatel jen stěží nějaký vliv. Smluvní podmínky takto sjednané je podle Směrnice 93/13/EHS proto nutné prověřit testem přiměřenosti, resp. zjištění, zda takové ujednání *v rozporu s požadavkem přiměřenosti způsobuje významnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran, které vyplývají z dané smlouvy, v neprospěch spotřebitele* (srov. čl. 3 odst. 1 Směrnice 93/13/EHS).

Nepřiměřenost smluvní podmínky je pak nutno podle Směrnice 93/13/EHS posuzovat *s ohledem na povahu zboží nebo služeb, pro které byla smlouva uzavřena, a s odvoláním na dobu uzavření smlouvy s ohledem na všechny okolnosti, které provázely uzavření smlouvy, a na všechny další podmínky smlouvy nebo jiné smlouvy, ze kterých vychází, přičemž posouzení nepřiměřené povahy podmínek se netýká ani definice hlavního předmětu smlouvy, ani přiměřenosti ceny a odměny na straně jedné, ani služeb nebo zboží dodávaných výměnou na straně druhé, pokud jsou tyto podmínky sepsány jasným a srozumitelným jazykem.* (srov. čl. 4 Směrnice).

Nutno podotknout, že Směrnice 93/13/EHS byla přijata v režimu tzv. minimální harmonizace. Směrnice 93/13/EHS tak stanoví jen minimální požadavky v oblasti ochrany spotřebitele a zůstává na vůli členských států, zda si v oblasti její působnosti v rámci své jurisdikce ponechají nebo zavedou přísnější pravidla. Není například vyloučeno, aby členský stát testu přiměřenosti podrobil též taková smluvní ujednání, která vymezují definici hlavního předmětu smlouvy, ceny a odměny na jedné straně a služeb nebo zboží dodávaných výměnou na straně druhé. Tento závěr byl výslovně potvrzen též Soudem Evropské unie v rozhodnutí ze dne 3. 6. 2010, ve věci Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid v. Asociación de Usuarios de Servicios Bancarios (Ausbanc), sp. zn. C-484/08).

Český zákonodárce však možnosti širšího přezkumu smluvních podmínek ve spotřebitelských smlouvách nevyužil, ba naopak, Směrnici 93/13/EHS transponoval ne zcela šťastným způsobem (srov. např. Hulmák, M. In Švestka, J., Spáčil, J., Škárová, M., Hulmák, M. a kol. Občanský zákoník I. § 1 až 459. Komentář. 2. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, 539 – 544 s.). Na jednu stranu vztáhl český zákonodárce test přiměřenosti na veškeré smluvní podmínky bez ohledu na to, zda byly individuálně sjednány či nikoli, na druhou stranu však z testu přiměřenosti vyloučil veškerá smluvní ujednání, která vymezují jakýkoli „předmět plnění smlouvy a cenu plnění“ bez ohledu na skutečnost, zda tato byla sjednána jasným a srozumitelným jazykem.

Jelikož v řízení bylo zjištěno, že závazkem Instituce jak ze Smlouvy o úvěru č. 1, tak ze Smlouvy č. 2, bylo nejen poskytnutí Úvěru č. 1, resp. Úvěru č. 2, ale též poskytování dalších služeb s Úvěrem č. 1 a Úvěrem č. 2 souvisejících, považuje finanční arbitr tento složený závazek za předmět plnění obou Smluv o úvěru. Stejně tak nahlíží finanční arbitr v obou případech na úrok jako sjednanou cenu Úvěru č. 1, resp. Úvěru č. 2 a na Cenu za správu a vedení Úvěrového účtu č. 1 a č. 2 jako cenu plnění za další služby poskytované v souvislosti s Úvěrem č. 1 a Úvěrem č. 2. Finanční arbitr proto musí konstatovat, že není oprávněn posuzovat přiměřenost těchto smluvních ujednání s poukazem na ustanovení § 56 odstavec 2 občanského zákoníku.

Finanční arbitr ve svých úvahách ohledně ustanovení § 56 odst. 2 občanského zákoníku zohlednil též cíl, účel a vlastní text Směrnice, avšak ani eurokonformním výkladem příslušného ustanovení § 56 občanského zákoníku finanční arbitr nedospěl k jinému než výše uvedenému závěru.

V případě, že členský stát nepřijme vnitrostátní právní úpravu nad rámec Směrnice 93/13/EHS, platí, že *pro účely této směrnice se posouzení nepřiměřeného charakteru nesmí týkat podmínek, které popisují hlavní předmět smlouvy, ani poměru kvalita/cena dodávaného zboží nebo poskytovaných služeb; že hlavní předmět smlouvy a poměr kvalita/cena mohou být nicméně vzaty v úvahu při posuzování přiměřenosti jiných podmínek* (srov. anglické znění příslušné pasáže recitálu Směrnice 93/13/EHS: *...for the purposes of this Directive, assessment of unfair character shall not be made of terms which describe the main subject matter of the contract nor the quality/price ratio of the goods or services supplied; whereas the main subject matter of the contract and the price/quality ratio may nevertheless be taken into account in assessing the fairness of other terms...*).

Stejně tak ustanovení článku 4 odst. 2 výslovně říká, že posouzení přiměřenosti se netýká tří kategorií smluvních podmínek, a to a) smluvních ujednání vymezujících hlavní předmět plnění smlouvy, b) smluvních ujednání upravujících cenu a odměnu za příslušné zboží a služby a c) smluvních ujednání vymezujících příslušné zboží a služby (srov. anglické znění čl. 4 odst. 2 Směrnice: *Assessment of the unfair nature of the terms shall relate neither to the definition of the main subject matter of the contract nor to the adequacy of the price and remuneration, on the one hand, as against the services or goods supplied in exchange, on the other, in so far as these terms are in plain intelligible language.*).

Pokud by český zákonodárce měl do budoucna úmysl chránit české spotřebitele širěji, než v současné době činí občanský zákoník v ustanovení § 55 a 56, musí tak učinit sám. Ani samotný soud, natož pak správní orgán, není v souladu s teorií dělby moci oprávněn nahrazovat vůli zákonodárce tam, kde ji zákonodárce již, byť ne zcela šťastným způsobem, projevil. Výjimkou by mohl být výklad příslušného právního předpisu ve světle evropské legislativy a judikatury, pokud by vnitrostátní právní úprava byla s evropskou legislativou v rozporu. V posuzovaném případě však finanční arbitr pro posuzování přiměřenosti Cenu za správu a vedení Úvěrového účtu nenalezl, jak bylo rozebráno výše, oporu ani v tomto ohledu.

8.6. K dalším tvrzením, námitkám a navrženým důkazům účastníků řízení

K tvrzenému omylu Navrhovatele finanční arbitr dovodil, že Instituce měla již při uzavírání Smlouvy o úvěru č. 1 i při uzavírání Smlouvy o úvěru č. 2, úmysl Navrhovateli jím očekávané služby poskytovat a tyto mu pak i skutečně poskytovala. Pro případné rozhodování o neplatnosti právního úkonu učiněného v omylu podle ustanovení § 49a občanského zákoníku jsou nezbytné dva předpoklady, a to, že osoba jednající v omylu vycházela ze skutečnosti, která byla pro její jednání rozhodující, a osoba, které byl právní úkon určen, tento omyl vyvolala nebo o něm

musela vědět. V posuzovaném případě bylo pro Navrhovatele nepochybně rozhodující čerpání Úvěru č. 1 a Úvěru č. 2 za sjednaných podmínek včetně využívání služeb souvisejících s poskytnutím každého z Úvěrů. Navrhovatel tyto služby dostával, Instituce v Navrhovateli tedy nevyvolala nesprávnou představu, resp. jej neuvedla v omyl, ani o jeho omylu vědět nemohla. Podle názoru finančního arbitra se tak nejedná o rozpor mezi skutečnou vůlí Navrhovatele a Instituce a jejím projevem ve sjednání Ceny za správu a vedení Úvěrového účtu.

Ve vztahu k rozsudku německého Spolkového soudního dvora ze dne 7. 6. 2011, sp. zn. XI ZR 388/10, a rozhodnutí Nejvyššího soudu Velké Británie ve věci The Office of Fair Trading v. Abbey National plc & others (2009) UKSC 6, finanční arbitr uvádí, že mu nepřísluší jakkoliv hodnotit rozhodovací praxi zahraničních soudů, neboť tato vychází z vnitrostátních předpisů toho kterého státu. Vnitrostátní předpisy se pak zpravidla mohou značně lišit s ohledem na sociální, kulturní a společenské zvyklosti toho kterého státu, přičemž ani transpozice evropských směrnic, které zavazují pouze co do cíle, nikoli co do volby prostředků a způsobů jeho dosažení, automaticky nevede k totožnosti vnitrostátních předpisů jednotlivých členských států Evropské unie ve směrnici upravované oblasti. Soud, resp. jakýkoli jiný státní orgán, který rozhoduje o právech a povinnostech občanů příslušného státu, je pak povinen rozhodnout pouze a jen na základě příslušných vnitrostátních norem, případně mezinárodních norem nebo norem Evropské unie, které jsou však Ústavou příslušného státu výslovně začleněny do právního řádu příslušného státu. Finančnímu arbitrovi proto nepřísluší při řešení předmětného sporu zkoumat ani rozhodnutí zahraničního soudu, ani zahraniční právní předpis.

9. K výroku nálezu

Finanční arbitr v případě Smlouvy o úvěru č. 1 ani v případě Smlouvy o úvěru č. 2 neshledal důvody pro vyslovení neplatnosti smluvního ujednání o Ceně za správu a vedení Úvěrového účtu a vydání bezdůvodného obohacení z titulu plnění z neplatného právního úkonu podle ustanovení § 451 odst. 2 občanského zákoníku.

Finanční arbitr na základě všech výše uvedených skutečností rozhodl tak, jak je uvedeno ve výroku tohoto rozhodnutí.

P o u č e n í :

Účastník řízení může proti tomuto nálezu podle § 16 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi podat do 15 dnů od jeho doručení tomuto účastníku řízení písemně odůvodněné námitky k finančnímu arbitrovi, přičemž platí, že včas podané námitky mají odkladný účinek.

V Praze dne 8. 1. 2014

otisk úředního razítka

Mgr. Monika Nedelková
finanční arbitr